ב"ה

ואביטה

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

זרימת מי התורה | עמ' ב
לכבוד הילולת בעל אור החיים הקדוש

"לרומם את בית אלהינו" | עמ' ה
טעם מצוה - פרשת בלק

"זה איננו שוה לי" | עמ' יב
סעודת ר"ח תמוז (חלק ראשון) לעילוי נשמת ר' ראובן מרנץ ע"ה

רמ"ח אותיות (קנו, קנח, קסא-קסד) | עמ' כה
שבת קדש פרשת ויצא, ז' כסלו ע"ח - כפר חב"ד

- מהדורת השלמות -

יוצא לאור לקראת שבת
פרשת בלק תשע"ח

לקבלת השיעורים: itiel@pnimi.org.il
לקבלת מסרי הוואצאפ: 0507951105

זרימת מי התורה

לכבוד הילולת בעל אור החיים הקדוש

"אין מים אלא תורה"

בברכה[1] העיקרית של בלעם (השלישית בדבריו) מודגשים מאד המים: "כנחלים נטיו כגנת עלי נהר כאהלים נטע הוי' כארזים עלי מים. יזל מים מדליו וזרעו במים רבים וירם מאגג מלכו ותנשא מלכתו"[2]. "מים מצמיחים כל מיני תענוג"[3], והתענוג והשעשוע העיקריים, של ה' ושל בניו, הם בתורתנו הקדושה – "אין מים אלא תורה"[4] – האומרת על עצמה "ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשֻעים יום יום משחקת לפניו בכל עת. משחקת בתבל ארצו ושעשֻעי את בני אדם"[5].

ה הופעות המים הן בסוד **ה** החסדים הנמשכים ב"תורת חסד"[6] שכולה "אהבה בתענוגים"[7]. ורמז: **נחל-נהר-מים-מים-מים** עולים **תריג** – כל **תריג** מצוות תורתנו הקדושה הם חלק מהתענוג והשעשוע.

אור החיים: ארבע כתות של לומדי תורה

בעל אור החיים הקדש מפרש שהפסוק "מדבר כנגד ד' כתות הצדיקים שבעם ה'", הכל בהקשר לתורה (כלשונו: "והכוונה בכל המאמר, לומר שכל ישראל עומדים בשורש הקדושה זאת התורה, ואפילו העוסקים בענין עולם הזה"):

"כנחלים נטיו" רומז לצדיקי הדור, "כשמואל הנביא, שהיה מסבב כל ארץ ישראל ללמד ישראל תורה ומצות בכל שנה ושנה", "שהם עושים כנחל הזה שנוטל מימיו ממקום למקום לשתות ממנו, כמו כן כת זו שטורחין בעצמן להשקות צמא למים חיים".

"כגנות עלי נהר" רומז ל"כת הצדיקים הקבועים לתלמוד תורה ללמוד וללמד ולהורות משפט, והיא כת העומדת בלשכת הגזית העוסקת בתורה ובהוראה כידוע" שהיא "כגן הזה שהוא נטוע וכל הרוצה ליהנות יבא ויהנה, גם מוליכים פירות ממנו וזנים הרחוקים, כמו כן הם כת נטועה בלשכת הגזית, וכל הרוצה ליהנות יבא ויהנה, גם פירותיהם הולכים למרחוק שהבאים לשם מתחכמין מהם ויוצאים להשקות צמאי תורה, וכן כתיב 'כי מציון תצא תורה וגו'"[8] (ומדגיש בעל אור החיים הקדוש על כת זו ש"היא בגדר הראשון עצמו, אלא שהמבקש ה' יבא אליהם, מוסיף עליהם שמואל שהוא היה מסבב להורותם").

"כאהלים נטע הוי'" רומז ל"כת הלומדת תורה לשמה לעצמה, להשכיל ולהבין אמרי נועם" שהם "הלומדים לעצמן ואין בהם כח להשפיע לזולת" והרי הם "כיעקב איש תם יושב אוהלים, ללמוד לעצמו" (ומוסיף בעל אור החיים הקדוש: "ואמר

---

[1] נקודה מעובדת משיעור בברית משולם-זוסיל שי' הכהן ויט – ט"ו תמוז ע"ח. נרשם על ידי איתיאל גלעדי.

[2] במדבר כד, ו-ז.

[3] ראה תניא פ"א.

[4] ב"ק יז, א ובכ"ד.

[5] משלי ח, ל-לא. וראה תניא קו"א ד"ה "דוד זמירות קרית להו".

[6] משלי לא, כו.

[7] שיר השירים ז, ז.

[8] ישעיה ב, ג.

לשון נטיעה, כנטיעה הזאת שכל שהיא מתישנת מוסיף שרשים ואחיזה ביניקתה, כמו כן לומדי תורה כל זמן שמאריך בעסק התורה תוסיף להשתרש נפשו בה״).

״כארזים עלי נהר״ רומז ל״כת המחזקת ידי הלומדים, ויוצאים למלאכתם למצוא טרף אדם״, כאשר ״ארזים רמז לעשירי עם, בעלי קומה, בעלי כח וגבורה בעולם הזה, אבל אין עושים פירות בתורה, לפי שאינם לומדים בתורה... ואמר עלי מים, שחוזקם גם כן הוא עלי מים שהיא התורה, לפי שמחזיקים ידי האנשים הלומדים בתורה שנמשלה למים, ויהנו מהמים עצמם כי המחזיק ידי לומדי תורה חולק עמהם שכר כידוע״ (כישכר וזבולון, כאשר תומכי התורה בכספם נחשבים כלומדים ממש).

הקבלת המדרגות ל״סוד הוי״

את ארבע המדרגות שמונה בעל אור החיים הקדוש ניתן להקביל לאותיות שם הוי׳ ב״ה (חכמה-בינה-ז״א-מלכות):

ה״חד בדרא״, המוסר את נפשו וטורח בגופו על הפצת התורה בפועל ממקום למקום – כהנהגת שמואל הנביא וכפי שנהג מורנו הבעל שם טוב[9] – בהנהגת ״כנחלים נטיו״ הוא בסוד ״נחל נובע מקור חכמה״[10]. משה רבינו שבדור – הרבי-המנהיג של הדור – הוא כנגד ה-**י** שבשם (כנודע ממורנו הבעל שם טוב[11] שה-**י** שנוספת ברבי ביחס לכל רב היא בסוד ״נביעת האין סוף״, סוד מח החכמה המאיר בארץ ישראל – ״כל רבי מארץ ישראל״[12] – ״כי הוי׳ אלהיך מביאך אל ארץ טובה, ארץ נחלי מים...״[13], זהו עיקר טוב הארץ, ״אין טוב אלא תורה״[14] ו״אין תורה כתורת ארץ ישראל״[15]). משה רבינו שבדור הוא מקור התורה השייכת לאותו דור, ״אורייתא מחכמה נפקת״[16]. [ובפרט שמואל הנביא, השקול כנגד משה ואהרן[17], כנודע מהאריז״ל ש**משה** עולה **קפד-קסא** ו**אהרן** עולה **עב-קפד**, כאשר הצד השוה שלהם הוא סוד שם **קפד** – אחורי החכמה, דהיינו כח ההשפעה שלה – והוא כח ״**פקד** יפקד״[18], להחיות עם רב ב**דפק** התורה הפועם בעם ישראל כולו כנחל המזרים חיים.]

שבעים זקני הסנהדרין שנמשלו לגן עלי נהר (ועליהם נדרש[19] ״שורך אגן הסהר אל יחסר המזג״[20]), המבררים את התורה שבעל פה (״תורת אמך״[21]) ומהם יוצאת הוראה לישראל, הם בסוד ספירת הבינה (מוחין דאמא), ״רחבות הנהר״. הם מחוברים למשה רבינו שבדור כ״תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין״[22] ונושאים עמו בעול הצבור (שהם ״בגדר הראשון עצמו״). [בלשון הקבלה, מפורש ש-**ע** הזקנים הם בסוד **ע** רבתי של ״שמ**ע**״, שהם סוד ז״ת דאמא, וד״ל.]

תלמידי החכמים הלומדים לעצמם מכוונים כנגד פרצוף זעיר אנפין. מהו ההבדל בין קטן (זעיר אנפין) לגדול (אריך אנפין)? לפי גדרי תורתנו הקדושה, עיקר הגדלות הוא היכולת להשפיע ולהוליד. גדר הקטן הוא מי שאין בו כח להשפיע, כתלמידי החכמים הלומדים לעצמם ואין בכחם להשפיע על זולתם (אך ״זה קטן גדול יהיה״, ככל שיתמיד בלימודו וישתדלו הדברים בנפשו,

---

[9] ראה לוח ״היום יום״ ט״ז מנחם-אב.

[10] משלי יח, ד.

[11] כש״ט (הוצאת קה״ת) או קמ.

[12] סדר תנאים ואמוראים (בסופו). אגרת רב שרירא גאון. הקדמת תקו״ז כת״י. תחלת מאמרי הרשב״י.

[13] דברים ח, ז.

[14] אבות פ״ו מ״ג.

[15] ויקרא רבה יג, ה.

[16] זהר ח״ב קכא, א.

[17] ברכות לא, ב.

[18] בראשית נ, כה (ובכ״ד).

[19] סנהדרין לז, א: ״למה נקרא שמה שורך? שהיא יושבת בטיבורו של עולם. אגן, שהיא מגינה על כל העולם כולו״.

[20] שה״ש ז, ג.

[21] משלי א, ח.

[22] זהר ח״א ד, א.

כדברי בעל אור החיים). פרצוף זעיר אנפין כולל ו קצוות – תלמידי החכמים הלומדים לעצמם יושבים כל אחד ב׳קצה׳ שלו, אך אין להם השפעה כוללת על עם ישראל.

הארזים תומכי התורה שייכים לספירת המלכות. בעל אור החיים הקדוש עלה לארץ לייסד בה את ״מדרש כנסת ישראל״ – ישיבת לומדי תורה שתייצג את כנסת ישראל כולה – והתייגע רבות עוד לפני העליה לארץ שהישיבה לא תהיה תלויה בקופת הקהל בארץ אלא תתמך כולה על ידי גבירים, בעיקר מאנשי ליוורנו (בסיס כלכלי החשוב דווקא ליושבי ארץ ישראל, כנגד ספירת המלכות, כדי לייסד בה את הישוב ואת כנסת ישראל כדבעי).

ולסיכום:

י כנחלים נטיו
״חד בדרא״ המפיץ תורה בכל מקום

ה כגנות עלי נהר
הסנהדרין בלשכת הגזית

ו כאהלים נטע הוי׳
תלמידי חכמים הלומדים לעצמם

ה כארזים עלי מים
תומכי תורה

טעם מצוה - פרשת בלק

"לרומם את בית אלהינו"

"וְלֹא אָבָה הוי' אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ אֶל בִּלְעָם וַיַּהֲפֹךְ הוי' אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַקְּלָלָה לִבְרָכָה כִּי אֲהֵבְךָ הוי' אֱלֹהֶיךָ"[1]. "מַה טֹּבוּ אׇהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל. כִּנְחָלִים נִטָּיוּ כְּגַנַּת עֲלֵי נָהָר כַּאֲהָלִים נָטַע הוי' כַּאֲרָזִים עֲלֵי מָיִם. יֵזַל מַיִם מִדְּלָיָו וְזַרְעוֹ בְּמַיִם רַבִּים וְיָרׇם מֵאֲגַג מַלְכּוֹ וְתִנַּשֵּׂא מַלְכֻתּוֹ"[2].

ובגמרא[3] "אמר רבי יוחנן, מברכתו של אותו רשע אתה למד מה היה בלבו. ביקש לומר שלא יהו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות, 'מה טבו אהליך יעקב'. לא תשרה שכינה עליהם, 'משכנותיך ישראל'. לא תהא מלכותן נמשכת, 'כנחלים נטיו'. לא יהא להם זיתים וכרמים, 'כגנת עלי נהר'. לא יהא ריחן נודף 'כאהלים נטע ה'". לא יהיו להם מלכים בעלי קומה, 'כארזים עלי מים'. לא יהיה להם מלך בן מלך, 'יזל מים מדליו'. לא תהא מלכותן שולטת באומות, 'וזרעו במים רבים'. לא תהא עזה מלכותן, 'וירם מאגג מלכו'. לא תהא אימת מלכותן, 'ותנשא מלכתו'. אמר רבי אבא בר כהנא: כולם חזרו לקללה, חוץ מבתי כנסיות ומבתי מדרשות. שנאמר 'ויהפך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלהיך', קללה ולא קללות".

סדר עשר הברכות

יש כאן עשר ברכות רצופות: שתים בפסוק הראשון, ארבע בפסוק השני וארבע בפסוק השלישי, וסימנך **ב-ד-ד**, "הן עם **לבדד** ישכן" (דברי בלעם בתחילת ברכותיו), שוכן לבדד באופן של "מה טבו... משכנותיך". הפסוק הראשון עומד בפני עצמו, מעין כותרת על בתי כנסיות ומדרשות והשראת שכינה, וכל השאר (ד-ד) עוסקות בעניין המלכות, מ"כנחלים נטיו" שמפורש בגמרא שתהא מלכותן נמשכת, ועד התכלית של "ותנשא מלכותו". כל זה יתקיים בשלמות במלכות המשיח, שעליו מדובר בהמשך, כידוע שנבואת בלעם היא "פרשת משיח" בתורה, כמפורש בדברי הרמב"ם[4] – "וירם מאגג מלכו ותנשא מלכתו" מתקיים ב"ירום ונשא וגבה מאד"[5].

הברכות מכוונות יפה כנגד עשר הספירות לפי הסדר: "מה טבו אהליך יעקב" כנגד החכמה (כח-מה). רק ברכה זו לא חזרה לקללה, כי החכמה היא מעל שינויי הזמן, "ימותו ולא בחכמה"[6]. אמנם החלוקה לבתי כנסיות ובתי מדרשות (אהליך לשון רבים) מכוונת בפרט לכתר וחכמה, בית הכנסת כנגד הכתר מקום תפלה-

---

[1] דברים כג, ו.

[2] במדבר כד, ה-ז. מספר המלים בפסוק הראשון 6, בפסוק השני 11 ובפסוק השלישי 11 (6 הוא הנקודה האמצעית של 11). סה"כ 28 מלים, המשולש של 7. מספר האותיות בפסוק הראשון 26, **הוי'**. בפסוק השני 45 ובפסוק השלישי 46 – יחד **הוי' אדני**. הפתיחה של עשר הברכות, **מה משכנתיך כנחלים כגנת כאהלים כארזים יזל וזרעו וירם ותנשא** = 3249 = שלמות של 57 ברבוע.

[3] סנהדרין קה, ב.

[4] הלכות מלכים יא, א.

[5] ישעיה נב, יג.

[6] איוב ד, כא.

דבקות, ובית מדרש כנגד החכמה, מקום לימוד תורה ("אורייתא מחכמה נפקת")[7]. "משכנתיך ישראל", שתשרה שכינה עליהם, כנגד הבינה, השכינה היא "נובלות בינה"[8], על הבינה נאמר "מינה דינין מתערין" ולכן יש כאן התחלה של התעוררות הדינים כמו שפירש רש"י "משכנתיך, אף כשהן חרבין לפי שהן משכון עליכם".

"כנחלים נטיו", שתהא מלכותן נמשכת, כנגד הדעת, שרש ה-ו שבשם הנמשך כנחל, המשכה ממוחין למדות ולכן מכאן מתחיל עניין המלכות. "כגנות עלי נהר", זיתים וכרמים, טוב טעם, כנגד החסד (הפעולה הראשונה של המלך היא לעשות חסד ולהיטיב עם עמו, שלכל אחד ואחד תהיה נחלה בארץ ישראל מלאה כל טוב, כמבואר ב"תיקון המדינה"). "כאהלים נטע ה'", שיהא ריחן נודף, כנגד הגבורה ("**אהלים**" אותיות **אלהים**, שם הגבורה. "**נטע** [הוי'] = "**הוי' הוא האלהים**". חוש הריח מעורר את הנפש מעלפונה, מכח הגבורה שבריח. מלך המשיח ידון, מדת הדין והגבורה, על פי ריח, כמ"ש "והריחו ביראת הוי' [יראת הוי' בחינת גבורה, **יראה** = **גבורה**] וגו'"[9]. הטעם והריח של החסד והגבורה הם לצורך ישוב הארץ שעל ידי המלכות). "כארזים עלי מים", מלכים בעלי קומה, כנגד התפארת ("תפארת גופא", שלמות שיעור הקומה).

"יזל מים מדליו", שיהא להם מלך בן מלך, כנגד הנצח, נצחיות מדור לדור (הנצח הוא בחינת "ברא כרעא דאבוה"). "וזרעו במים רבים", שתהא מלכותן שולטת באומות, כנגד ההוד, "הוד מלכות" (שנאמר בשלמה השולט באומות. בספר יצירה מובא שמתנת הממשלה בהוד). "וירם מאגג מלכו", שתהא מלכותן עזה, כנגד היסוד ('חותם בולט' בקדושה. ה'לעומת זה' של עזות הקליפה של אגג מלך עמלק. באותיות של קבלה: על "יסוד אבא ארוך ומסתיים ביסוד ז"א" נאמר "החכמה תעוז לחכם"[10]). "ותנשא מלכתו", אימת מלכות, כנגד המלכות עצמה (**מלכָתו** אותיות **מלכות**), היינו מצות "שום תשים עליך מלך" – "שתהא אימתו עליך"[11].

והנה, מהגמרא הנ"ל מוכח שעיקר הפיכת קללות בלעם לברכות הוא דוקא בברכת "מה טבו אהליך יעקב", בתי כנסיות ובתי מדרשות, שבזה מתגלה אהבת ה' אלינו, "ולא אבה... כי אהבך" (אבה-אהבה לשון נופל על לשון. ובפנימיות: אבה לשון רצון היינו אריך, ואהבה כאן היינו חסד דעתיק המתלבש בגלגלתא דאריך, מקור הרצון ששולל את רצון בלעם והופך את הקללה לברכה[12]. ורמזים: **מה טבו** = **טוב מאד** ("והנה טוב מאד", טוב מות[13], כאשר מלאך רע כבלעם עונה אמן בעל כרחו). **מה טבו** = 62, **אהליך יעקב** = 248 (**אברהם**, **רמח**), 4 פעמים 62, יחס מושלם של 1 ל-4, כמו קוצו של יו"ד ושם הוי'). על ידי **מה טבו** הופך ה' את הקללה לברכה, שהרי **קללה** ועוד **מה טבו** = **ברכה**!

יתירה מזו, ועיקר: ברכת "מה טבו", קדושת בית הכנסת, הופכת לבסוף את כל הקללות לטוב גמור, וכמו שיתבאר. דהיינו שאמנם לעת עתה הברכות חזרו לקללות, אך לבסוף יתברר שהכל מתהפך

---

[7] **בית כנסת בית מדרש** = 1898 = **הוי'** פעמים **חכמה**, סוד "הוי' בחכמה יסד ארץ", ארץ חפץ, כנסת ישראל.

[8] ספר הליקוטים פרשת תולדות.

[9] ישעיה יא, ג.

[10] קהלת ז, יט.

[11] כתובות יז, א.

[12] **אבה** 8, **אהבה** 13 – שני מספרים שיש ביניהם יחס של 'חתך זהב' (סדרת האהבה כנודע). בפסוק "ולא אבה הוי' אלהיך לשמע אל בלעם ויהפך הוי' אלהיך את הקללה לברכה כי אהבך הוי' אלהיך", יש **חי** תבות **וחיים** אותיות, ושלש פעמים "הוי' אלהיך". **ולא אבה הוי' אלהיך** = 137, הממוצע בין **בלק** ל-**בלעם**. **לשמע אל בלעם** = 613. יחד = 750 = 5 פעמים 150 = **כי אהבך הוי' אלהיך**. יחד = 900 = 30 ברבוע, סוד הלב היהודי.

[13] בראשית רבה ט, ה.

לברכה, ועל הכל נאמר "ויהפך הוי' אלהיך לך את הקללה לברכה [ולא הופך חזרה, שהרי 'לא איש אל ויכזב']".

והנה רש"י מפרש "מה טבו אהליך יעקב" שילה ובית עולמים, שהם חרבו לבסוף (כמו שמפרש רש"י "משכנתיך" על חורבנם), מה שאין כן בפירוש הגמרא שקאי על בתי כנסיות ומדרשות שקיימים לעולם, "ואהי להם למקדש מעט"[14] — "אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל"[15]. דהיינו שסוד המקדש עצמו (שילה ובית עולמים) נמצא כעת דוקא בתוך "מקדש מעט", בסוד "מועט המחזיק את המרובה". ומכח נקודה תמציתית זו שקיימת לעולם, ולא נהפכה לקללה, יחזור לבסוף גם בניין בית המקדש כפשוטו, בחידוש מלכות ישראל, וכל הברכות יהפכו "כפלים לתושיה".

פתיחת הלכות בית כנסת

ברמב"ם[16], בטור ובשו"ע[17], פתיחת הלכות בית כנסת היא בעצם החיוב לבנותו "כל מקום שיש בו עשרה מישראל צריך להכין לו בית שיכנסו בו לתפלה בכל עת תפלה ומקום זה נקרא בית הכנסת, וכופין בני העיר זה את זה לבנות להם בית הכנסת וכו'" (לשון הרמב"ם), ומיד באה ההלכה הראשונה כיצד בונים: "כשבונין בית הכנסת אין בונין אותו אלא בגבהה של עיר שנאמר 'בראש הומיות תקרא'[18], ומגביהין אותו עד שתהא גבוהה מכל חצרות העיר שנאמר 'ולרומם את בית אלהינו' [דהיינו שמבית המקדש נלמד ל'מקדש מעט'[19]]". יש כאן שני דינים: א. שבית הכנסת יהיה בנוי במקום הגבוה בעיר, "בראש הומיות". ב. שהבנין יהיה גבוה מכל העיר. אלו שתי בחינות של גובה (כמו שדרשו "קוממיות" — "שתי קומות"[20]), וכמו בבית המקדש (שממנו נלמד הדין) שיש בו ציווי המתייחס למקום, "המקום אשר יבחר... לשכנו תדרשו"[21] (ונבנה דוקא "בראש ההר"[22]) ויש ציווי המתייחס לבניין "ועשו

---

[14] יחזקאל יא, טז.

[15] מגילה כט, א.

[16] הלכות תפילה יא, א-ב.

[17] או"ח סי' קנ.

[18] משלי א, כא. ורמז נאה: פסוק "מה טבו" כותבים בספר תורה בראש העמוד (סימן בי"ה שמ"ו, שו"ע יו"ד רעג, ו) – והיינו "בראש הומיות".

[19] כמו שכתב מהרי"ק בתשובה קסא שהדין נלמד מהשוואת בהכנ"ס לביהמ"ק. וראה הלכות בית הבחירה א, יא: "ומצוה מן המובחר לחזק את הבנין ולהגביהו כפי כח הציבור שנאמר ולרומם את בית אלהינו".

[20] בבא בתרא עה, א. והיינו סוד שני המקיפים, חיה יחידה, אותיות **ל-ם** דצלם.

[21] דברים יב, ה.

[22] יחזקאל מג, יב. וראה רמב"ם הלכות בית הבחירה ו, א. וכן כתב רבינו בחיי בספר כד הקמח ערך בית הכנסת "וכשם שנבנה בהמ"ק בגובה ההר כך נצטוינו להגביה בית הכנסת יותר מבנייני שאר הבתים שנאמר לרומם את בית אלהינו". אמנם בית המקדש לא נבנה במקום הכי גבוה, אלא "בין כתפיו שכן" – "אין לך נאה בשור יותר מכתפיו" (דברים לג, יב ורש"י שם), הרי שטעם הנוי מכריע לרדת מעט, וצריך לומר שמכל מקום העיקר שיהיה בראש הר המוריה אע"פ שיש מקום גבוה ממנו (ועוד שעין עיטם אינו בתוך ירושלים). וראה מור וקציעה סי' קנ מה שכתב שראוי להיות בית הכנסת באמצע העיר דוגמת המשכן ומטעם זה נוטה להקל בגבהו.

והנה אחד מחכמי דורנו כתב שבירושלים עיה"ק אין להקפיד על בנייני בתי הכנסת שיהיו גבוהים, כיון שמהרה יבנה המקדש "בראש ההרים" והוא יהיה גבוה מכל. אך באמת נראה שאדרבה יש להגביה את בתי הכנסת והיא גופא סגולה ל"מהרה יבנה המקדש" בב"א (וכמו שעשו בבית כנסת תפארת ישראל והחורבה בעיר העתיקה).

לי מקדש״[23]. והוא על דרך קדושת השבת, שיש את ׳מקום׳ השבת הקבוע, ״שבת מקדשא וקיימא״[24], ויש את מה שאנחנו מקדשים, ״זכור את יום השבת לקדשו״[25].

ובגמרא[26] ״כל עיר שגגותיה גבוהין מבית הכנסת לסוף חרבה, שנאמר ׳לרומם את בית אלהינו ולהעמיד את חרבותיו׳״. כל הפסוק ״כִּי עֲבָדִים אֲנַחְנוּ וּבְעַבְדֻתֵנוּ לֹא עֲזָבָנוּ אֱלֹהֵינוּ וַיַּט עָלֵינוּ חֶסֶד לִפְנֵי מַלְכֵי פָרַס לָתֶת לָנוּ מִחְיָה לְרוֹמֵם אֶת בֵּית אֱלֹהֵינוּ וּלְהַעֲמִיד אֶת חָרְבֹתָיו וְלָתֶת לָנוּ גָּדֵר בִּיהוּדָה וּבִירוּשָׁלָם״[27] וברש״י בגמרא שם: ״לרומם בית אלהינו – ועל ידי כן זכינו לתת לנו גדר ביהודה״.

והיינו שעל-ידי ״מה טבו אהליך יעקב״, זוכים לכל שאר הברכות שיתמידו. דהיינו שבניין בית הכנסת ״בגבהה של עיר״ הוא הוא הרמת קרן ישראל, ומכוחו מגיעים לגילוי המלכות בפועל. בזכות ״לרומם את בית אלהינו״ מגיעים ל״וירם מאגג מלכו ותנשא מלכותו״, שמכוון למלכות המשיח כנ״ל, ומכאן שזו סגולה נפלאה לגילוי מלך המשיח. פתיחת הברכות ״מה טבו״ מביאה ל״ותנשא מלכתו״, נעוץ סופן בתחילתן. הכל בסוד מאמרו של דוד מלך ישראל ״שבתי בבית ה׳ כל ימי חיי״[28] (שמזה מגיע בהמשך ל״ועתה ירום ראשי על אויבי״[29], ״וירם מאגג מלכו״).

אמנם למעשה כתבו הפוסקים כמה צדדים להקל בדבר[30], אלא שזה בעיקר ללמד זכות על הנוהג במציאות שאנו שרויים בין הגויים, מה שאין כן כשיד ישראל תקיפה מוסכם שראוי לחשוש ולהחמיר בזה ככל שאפשר, ובפרט שזה נוגע גם ל״חמירא סכנתא מאיסורא״[31] שלא תחרב העיר ח״ו.

שלש שיטות בדין הגבהת בית הכנסת

והנה יש שלש שיטות עיקריות בהלכה בטעם הדין. לדעת רבינו תם, עיקר הדין הוא שלא יהיה בזיון במה שאנשים דרים ומשתמשים במקום גבוה יותר מבית הכנסת. ומזה נפסק בטור ושו״ע שההקפדה היא דוקא על בתי העיר שמשתמשים בהם, ולא על מגדלים וגגות וכדו׳ (דהיינו גג משופע, מעל לעליה שמשתמשים בה). ומקור הדבר בגמרא ״והני מילי בבתים, אבל קשקושי ואברורי לית לן בה״, ומפרשים שזה בניינים שאין גרים בהם. ועוד פסק השו״ע[32] ״מי שהגביה ביתו יותר מבהכ״נ, י״א שכופין אותו להשפילו״, וגם זה על פי דברי ר״ת (כמבואר בבית יוסף). וכן פסק

---

[23] שמות כה, ח.

[24] ביצה יז, א.

[25] שמות כ, ח.

[26] שבת יא, א.

[27] עזרא ט, ט. **לרומם את בית אלהינו** = 1231 = **כתר תורה** = **עשרים** (**כתר**) **ושש** (**תורה**) = **עשרת הדברים** (כל זה מרבי אברהם אבולעפיא) – היינו סוד הברכה הראשונה מתוך העשר, ״מה טבו״ וגו׳, הכוללת את כולם, קוצו של יו״ד ו-י כנ״ל. אם מחשבים **לרומם את בית אלהינו** במספר סדורי עולה 169, **אחד-אהבה**, ברבוע. במספר קטן = 52, **הוי׳ הוי׳**, שם **בן**, ד״פ **אחד-אהבה**. צירוף הגימטריא הרגילה עם המ״ס ומ״ק עולה = 1452 = 3 (ממוצע) פעמים 484, 22 ברבוע.

[28] תהלים כז, ד.

[29] שם פס׳ ו.

[30] ראה שם ס״ב ברמ״א (ובמקור הדברים בבית יוסף סי׳ קנד בשם מהר״י אבוהב). מגן אברהם שם סק״ב. משנ״ב סק״ה. פסקי תשובות.

[31] חולין י, א. וראה עוד דברי הט״ז סי׳ קנא סקי״ב ״אני בילדותי הייתי דר בק״ק קראקא עם ב״ב בבית מדרשי שהיה למעלה מבה״כ ונענשתי הרבה במיתת בני ותליתי בזה״, וכיו״ב בכנה״ג שם.

[32] שם ס״ג.

עוד השו״ע[33] ״יש ליזהר מלהשתמש בעליה שעל גבי בית הכנסת תשמיש קבוע של גנאי כגון לשכב שם״, ובמקור הדין במרדכי מבואר שזה נלמד מהגמרא על ״כל עיר שגגותיה גבוהין״ וכו׳, דהיינו שאין זה רק דין בבניין אלא איסור תשמיש כדי לא לבזות[34].

אמנם מלשון הרמב״ם מוכח שזה עניין חיובי של כבוד ורוממות, וכן משמע שלשיטתו צריך שיהיה גבוה מכל בנייני העיר (לאו דוקא חלק המגורים שבהם), ומה שהותר קשקושי ואברורי הכוונה לחומות העיר ולא בנייני העיר, כמו שפירש בספר הערוך (ולא כפירוש רש״י) – וכמו שפירש בערוך השולחן בדעת הרמב״ם (וכ״כ בספר בן ידיד על הרמב״ם. והמשנ״ב בביאור הלכה כתב, בדעת הר״ן והמאירי, שהותר רק מבצרים שאין שם דירה עליהם כלל, עיי״ש. אבל לפי הערוך נראה שגם זה אסור, והותר רק חומת העיר ולא מבנים אחרים. ומ״מ עדיין קשה בדברי הרמב״ם שהיה לו להזכיר את ההיתר של קשקושי ואברורי, איך שיתפרש, ושמא דחה זאת מהלכה, וצ״ע). מאידך, בעצם התשמיש הרמב״ם בתשובה מקל בשימוש בעליה על גבי בית הכנסת (ובלבד שלא על גבי ההיכל)[35], ולא כשו״ע שהחמיר בזה – דהיינו שהרמב״ם לשיטתו שדין ״לרומם את בית אלהינו״ אינו מצד בזיון אלא דין חיובי בבניית בית הכנסת (ואילו השו״ע אזיל לשיטתיה כנ״ל[36]).

ועוד נראה שלדעת הרמב״ם הדין הוא שבית הכנסת יהיה גבוה מכל הבתים, ואם גובהם שוה עדיין לא התקיים ״לרומם את בית אלהינו״, ואילו לדעת השו״ע העיקר שלא יהיו שאר הבתים גבוהים ממנו (שבכך יש בזיון) אבל אם מגיעים לגובה שווה אין איסור בדבר[37]. ועוד, ר״ת לשיטתו שיש בזה איסור של בזיון סובר שצריך להשפילם (או להגביה ביהכנ״ס), ואילו לדעת הרמב״ם יתכן שאם כבר בנו בתים הגבוהים מבית הכנסת אין צריך להשפילם (אמנם זה אינו מוכרח)[38].

ושיטה שלישית למאירי (אחרי שכתב את ההיתר של קשקושי כנ״ל) ״וכן הדין בשסיבת הגבהתו אינה דרך שררה אלא להרבות בדיורין ועליות״. דהיינו שהעיקר הוא שלא יהיה בניין אחר שגובהו מורה על שררה (ומכאן כמובן היתר לבנייני מגורים רבי קומות בימינו, אלא שכמובן אין לסמוך על זה נגד הרמב״ם והשו״ע, ואע״פ שהאחרונים צרפו דעת המאירי להקל נראה שאין זה לכתחילה).

בפנימיות, שלש שיטות אלו הם כנגד מושכל (חב״ד), מורגש (חג״ת), מוטבע (נה״י). שיטת המאירי כנגד הרובד התחתון, המוטבע, שבו העיקר הוא להשפיל את הגאוה של המלכות דלעומת-זה, ולכן האיסור רק במבנה שמראה שררה. ואילו משהו שגבוה לתועלת בלבד, ללא התנשאות גאוותנית, אין בו איסור. שיטת רבינו תם כנגד הרובד המורגש, חג״ת, העיקר למנוע רגש של בזיון (למלכות הקדושה). ושיטת הרמב״ם כנגד המושכל-מוחין, חב״ד, הרוממות העצמית של הקדושה.

והנה נאמר בגמרא ונפסק להלכה ״אל יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל אלא במקום נמוך ויתפלל שנאמר ׳ממעמקים קראתיך ה׳״[39]. דהיינו

---

[33] או״ח קנא, יב.

[34] מרדכי שבת סי׳ רכח. וראה בגדי ישע שם.

[35] פאר הדור סי׳ עד, נזכר בברכי יוסף ושע״ת סי׳ קנא. וכן הכריע בשו״ת חיים שאל ח״א סי׳ נו. וראה שו״ת יביע אומר ח״ו סי׳ כו.

[36] וראה ערוך השלחן קנא, טז, שהרגיש בזה קצת.

[37] וכן מדויק קצת לשון השו״ע סעיף ב ״מי שהגביה ביתו יותר מבית הכנסת״. וראה חפץ ה׳ על הגמרא שבת שדן בעיקר הדבר, ובכף החיים ס״ק חי.

[38] וראה ב״ח שדייק מפירוש רש״י ור״ח שכל הדין הוא רק לכתחילה. וראה עוד בחידושי חת״ס שבת שם.

[39] ברכות י, ב. רמב״ם הלכות תפילה ה, ז (וראב״ד שם). שו״ע או״ח צ, א.

שה׳יחיד בתפילתו צריך להשפיל עצמו, ״ואם הוא עומד במקום עמוק הרי הוא משפיל עצמו ומכניע ותפלתו מקובלת יותר״[40]. אבל מבנה בית הכנסת של הציבור צריך להיות דוקא גבוה[41], כמבואר שהיחיד צריך להתרחק מהגאוה בתכלית, ״מאד מאד הוי שפל רוח״[42], מה שאין כן ׳גאוה לאומית׳ של הציבור[43], ״ואולך אתכם קוממיות – בקומה זקופה״[44]. וכן במדת המלכות, בכלל ובפרט אצל דוד מלך ישראל, ״נעים זמירות ישראל״: התפלה עצמה נובעת ״ממעמקים״, מתוך עומק השפלות (״והייתי שפל בעיני״), ומזה גופא מתגלה הרוממות העצמית שלו[45], ואז התפלה עצמה נשמעת בגובה, ״בראש הומיות תקרא״ (ופירש הלבוש: תקרא לשון תפלה).

והנה בערוך השולחן כתב שדין זה שייך דוקא בבית כנסת ולא בבית המדרש (אע״פ שבדרך כלל קדושת בית המדרש חמורה מקדושת בית כנסת), ונראים דבריו. והנה התבאר לעיל בפסוק ״מה טבו אהליך יעקב״ שבית כנסת הוא כנגד הכתר ובית מדרש כנגד החכמה. תפלה היא בחינת ״דרך ארץ קדמה לתורה״ (**תפלה = דרך ארץ**), ויש בזה גם צד של קדימה במעלה – ומזה באה ההלכה שצריך ״לרומם את בית אלהינו״, הרוממות של הכתר דוקא (הנמצא למעלה, מעל הראש), תפלה שעומדת ברומו של עולם[46]. ועוד נראה מכל זה להלכה שאין לבנות בית מדרש גבוה יותר מבית הכנסת[47].

סוד הצניעות

והנה ברכת ״מה טבו״ באה בהמשך ל״וירא את ישראל שוכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלהים״, ופירש רש״י ״שוכן לשבטיו, ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין[48], ראה שאין פתחיהם מכוונין זה כנגד זה, שלא יציץ לתוך אהל חבירו[49]. ותהי עליו רוח אלהים, עלה בלבו שלא יקללם״. ולזה אמר ״מה טבו אהליך יעקב״, ופירש רש״י ״על שראה פתחיהם שאינן מכוונין זה מול זה״. הצניעות, מה שפתחיהם אינם מכוונים זה מול זה, היא קדושת הבית היהודי שמזה בא שכל אחד מיוחס לשבטו, ״שוכן לשבטיו״.

מכאן מובן ש״מה טבו״, הברכה הראשונה שדוקא היא לא חזרה לקללה, שייכת למדת הצניעות של ישראל. מדת הצניעות של הפרט היא

---

[40] לשון הלבוש שם.

[41] כמו שמחלק הפרי חדש שם.

[42] אבות ד, ד.

[43] ויש לרמז **גאוה לאומית** (ר״ת ״**גל** עיני״) = **שכינה ביניהם**.

[44] ויקרא כו, יג ורש״י שם.

[45] השפלות היא פנימיות המלכות, מדת השפלות הפנימית של המלך שלפי הערך שלה כך ממש יש בו התנשאות למלוך על העם בחיצוניות, בסוד השפל והגאות של ים המלכות (**שפל = גאות**). ה׳מטוטלת׳ הזו של השפל והגאות, נובעת מנקודת הרוממות העצמית של המלך, ומווסתת על ידה.

[46] לפי ברכות ו, ב ורש״י שם.

[47] ולא כמו שכתב כף החיים סק״כ בשם ספר לב חיים להתיר לבנות בית מדרש מעל בית כנסת, וטעמו שקדושת בית מדרש גדולה מקדושת בית הכנסת. אך לדברי ערוה״ש הנ״ל אין זה נכון. גם מדבר הט״ז (בהערה לעיל) נראה שלא טוב להשתמש בבית מדרש מעל ביכנ״ס (אלא שיש לדחות שהט״ז כותב שהיה גר שם עם בני ביתו, ולא היה בית מדרש רגיל לרבים, וכמו שמביא בכף החיים שם שיש לחלק בין בימ״ד של רבים לשל יחיד).

[48] ״שוכן לשבטיו״ – **לשבטיו** אותיות **שבט לוי**, הוא השוכן באמצע וכולם מסביבו, כאברים סביב הלב, וכידוע ששבט לוי הוא סוד הזיווג הפנימי של ישראל בקב״ה, ״ילוה אישי אלי״.

[49] פתחיהם רומז ל״פתח רבי פלוני״, סוד ניקוד פתח בחכמה ״והחכמה מאין תמצא״ כברק המבריק. ובזה דווקא ״אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד״, כל אחד פותח צנור לפי שרש נשמתו מתוך אור אין סוף ממש שאינו מוגבל כלל.

הגורמת למדת הרוממות של הכלל, "לרומם את בית אלהינו", כמבואר לעיל על השייכות בין תפלה ממעמקים של היחיד וגובה בית הכנסת של הציבור. היחס בין צניעות ל"מה טבו" הוא בסוד "ואת צנועים חכמה"[50], כמבואר ש"מה טבו" שייכת לחכמה ושורש החכמה ב"צניעותא" (הראש העליון של הכתר, רדל"א), והוא סוד "פנימיות אבא פנימיות עתיק", גילוי משיח.

לסיום, לשון הטור (והלבוש אחריו) כאן היא מיוחדת: "קודם שאצא מבית הכנסת אפרש דינה וקדושתה". יש כאן רמז שהתבוננות בהלכות בית הכנסת, החל מ"לרומם את בית אלהינו" – ובזמן הזה להצטער על הגלות שאין דבר זה מתקיים כפשוטו בכל מקום – עיקרה צריך להיות בכל יום ויום לפני שיוצאים מבית הכנסת, להשאיר את סוד הרשימו מקדושת ורוממות בית הכנסת, ודוק היטב.

[50] משלי יא, ב.

ל' סיון ע"ח - כפר חב"ד

"זה איננו שוה לי"

סעודת ר"ח תמוז (חלק ראשון) לעילוי נשמת ר' ראובן מרנץ ע"ה

א. סוד הבנים בחדש תמוז

קשר תמוז לראובן ויוסף

לחיים[1] לחיים, חדש טוב, חדש של גאולה.

חדש תמוז הוא החדש של שבט ראובן, לפי דגלי המדבר (שיטת האריז"ל). הוא קשור גם ליוסף הצדיק – יש כמה דעות מתי יום ההולדת והיארצייט של יוסף הצדיק, לדעה אחת היום, ר"ח תמוז, ולדעה אחת ז"ך תמוז (ויש עוד דעות, כולן בתמוז, כמבואר אצלנו במ"א[2]). נמצא ששני הבכורות של האמהות העיקריות – ראובן בן לאה ויוסף בן רחל – קשורים לחדש הזה.

אצל יוסף כתוב "יֹסף הוי' לי בן אחר"[3] – הוא קשור למושג בן. כתוב בחסידות[4] שיש לו את הכח לקחת מי שבצד ה"אחר" ולהחזיר אותו בתשובה להיות "בן". גם לשם ראובן יש קשר ל"בן" – **ראובן** אותיות **ראו-בן**. זהו המכנה המשותף של שני הבכורות (גם בנימין הוא בן ימין, היחיד בין בני יעקב שנולד בארץ ישראל, ארץ הימין, כמו שמפרש רש"י, ובבחינה זו גם הוא בגדר בכור[5]).

"בין כך ובין כך קרוים בנים"

מי אמר "בין כך ובין כך קרוים בנים"[6]? רבי מאיר, ש"מאיר עיני חכמים בהלכה"[7], שייך לחוש הראיה של חדש תמוז. לפי ספר יצירה החוש של חדש תמוז הוא חוש הראיה ובין החכמים חוש זה שייך במיוחד לרבי מאיר, שאומר "בין כך ובין כך קרוים בנים". רבי יהודה שאומר שאם "נוהגים מנהג בנים" נקראים בנים ואם לא הלואי עבדים, ורבי מאיר אומר שבכל מצב קרוים בנים – בגלוי, לא רק בהעלם.

בא הבעל שם טוב, שממשיך את השראת רבי מאיר[8], ואומר שכל יהודי אצל הקב"ה הוא כבן יחיד שנולד להוריו לעת זקנה, כל אחד ואחת מעם ישראל (שניהם סוברים ש"בין כך ובין כך קרוים בנים", רק שי"ל שאצל רבי מאיר החידוש הוא שלא רק שהצדיק נקרא בן אלא שגם הרשע נקרא בן, ואילו אצל הבעל שם טוב – לא רק שהרשע

---

[1] נרשם על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה.

[2] ראה שיעור ח' תמוז ע"ז (פ"א).

[3] בראשית ל, כד.

[4] אוה"ת ויצא כרך ו עמ' תתשכג, א.

[5] **ראובן-בנימין** – "מגיד [המשכת העצמות של יעקב אבינו, הבחיר שבאבות, בלידת **יב** שבטי יה] מראשית [ראובן, השבט הראשון ללידה] אחרית [בנימין, השבט האחרון ללידה]" = 421, מספר ההשראה ה-**יה** (שם ה')

= "**ונח מצא חן בעיני הוי**". ראו**בן-בנ**ימין – "נעוץ סופן [סוף ראו**בן**] בתחלתן [תחלת **בנ**ימין]".

כל שלשת ה'בנים' כלולים ביוסף בהיות **יוסף** בגימטריא **בן-בן-בן**, ודוק.

[6] קידושין לו, א.

[7] עירובין יג, ב.

[8] שניהם נקראו "**בעל**" = "**בנים** [אתם להוי' אלהיכם]" – רבי מאיר בעל הנס ורבי ישראל בעל שם טוב. "**בעל הנס**" "**בעל שם טוב**" משלימים ל"**הוי**' ברבוע!

נקרא בן, מצד עצם יהדותו, אלא שגם הצדיק נקרא בן![9]).

"בין כך ובין כך קרוים בנים" – "**בין כך**" = **בנים**! מכאן נלמד שהמהות של בן, ה'גדר' של בן, הוא ש"בין כך" או "בין כך" הוא נשאר בן, הרי בן הוא עצם מהות האב, ואיך שלו מתנהג אינו משנה את עצם המהות (ועוד, **בין כך בין כך – בנים בנים = צדיק**, "ועמך כֻּלם צדיקים"[10], "כֻּלם" דייקא בין כך או בין כך).

"רבי מאיר אומר בין כך ובין כך קרוים בנים"[11] = 1378 = **בן** במשולש! והוא עולה ב"פ **"נצח ישראל"**[12] – בין כך ובין כך "וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם" (היינו סוד מעלת **בן** על **מה** בגימטריא **אדם**, וד"ל).

בעל הטורים על מסורת "הואיל"

על הפסוק "הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר"[13] כותב בעל הטורים:

הואיל. ג' במסורה. הואיל משה. ואידך כי הואיל ה' לעשות אתכם לו לעם. הואיל הלך אחרי צו. היינו דאמרו בין כך ובין כך קרויים בניו של מקום, בין עושין רצונו של מקום שמקיימין את התורה דהיינו הואיל משה, ובין שהם עובדין ע"ז דהיינו הלך אחרי צו – הואיל ה' לעשות אתכם לו לעם.

והנה, "**הואיל**" (סוד "קדש לי כל בכור... **לי הוא**"[14], **אליהו** הנביא זכור לטוב) = **בן**. לפי פירושו של בעל הטורים, יש **בן** (**הואיל**) צדיק ("**הואיל** משה באר את התורה הזאת"), יש **בן** (**הואיל**) רשע ("**הואיל** הלך אחרי צו"[15], הצו של ירבעם לעבוד עבודה זרה) ויש **בן** (**הואיל**) שלישי המכריע ביניהם ובא ללמד שכולם בנים להשי"ת – "בין כך ובין כך קרוים בנים" ("**הואיל** הוי' לעשות אתכם לו לעם"[16] – שני הבנים, הצדיק והרשע, משתווים בהשתייכותם והתכללותם ב"עם הוי'", כולם כעַם אחד עִם הוי').

ג"פ "**הואיל**" (ג"פ **בן**) = **יוסף**, הכולל שלשה בנים: "הבן יקיר לי אפרים"[17] ("**הואיל** משה באר את התורה הזאת"), ירבעם בן נבט החוטא ומחטיא את הרבים שיוצא ממנו ("**הואיל** הלך אחרי צו") ומשיח בן יוסף, הבן השלישי המכריע הנ"ל, שיוצא ממנו ("**הואיל** הוי' לעשות אתכם לו לעם"). לפי זה, יש לפרש "יֹסף הוי' לי בן אחר"

---

[9] יש למצוא אסמכתא לווארט הזה: "**בנים אתם להוי' אלהיכם**" = "**ויהי ערב ויהי בקר יום אחד**" (בראשית א, ה), גם הערב, הרשע, וגם הבקר, הצדיק, נכללו ב"יום אחד", הגילוי של "הוי' אחד", אך בקדימת הערב, הרשע, לבקר, לצדיק – "ברישא [במעלה] חשוכא והדר נהורא", ודוק. בתחלה נעדר סוד זה מחזקיהו המלך (שראוי היה להיות משיח, היינו משיח בן יוסף, כמבואר בכתבי האריז"ל) ועל כן נגזרה עליו מיתה, עד שהוכיחו ישעיהו הנביא וחזר בתשובה...

[10] ישעיה ס, כא.

[11] כך הגרסה ברוב הספה"ק. אך בגמרא הגרסה: "רבי מאיר אומר בין כך ובין כך אתם קרוים בנים" בתוספת "אתם" ע"ש הפסוק "**בנים אתם** [= **אמונה אמת**, '**אהיה אשר אהיה**'] להוי' אלהיכם". "**רבי מאיר אומר בין כך ובין כך אתם קרוים בנים**" = 1819 (שע"ה = 1820, **סוד** פעמים **הוי'** וכו') = בראשית במילוי: **בית ריש אלף שין יוד תו**. "אשר עשה משה לעיני כל ישראל. בראשית" – משה מתקן את עיני כל ישראל (ורבי מאיר מאיר את עיני חכמי ישראל) לראות-לדעת ("אתה הראת לדעת") ש"בין כך ובין כך אתם קרוים בנים" – זוהי ה"ראשית" של עבודת השי"ת (אי אפשר לעבוד את ה' באמת, מתוך שפלות ושמחה, בלי לדעת ש"בין כך ובין כך קרוים בנים").

[12] שמואל-א טו, כט.

[13] דברים א, ה.

[14] שמות יג, ב.

[15] הושע ה, יא.

[16] שמואל-א יב, כב.

[17] ירמיה לא, יט.

על ירבעם בן נבט – **ירבעם = בן נבט אחר** – שעתיד משיח בן יוסף להחזירו בתשובה (**ירבעם בן נבט** ר"ת **בין** – "**בין** כך ו**בין** כך קרוים בנים").

כינוי המשיח "בן"

הבן של יוסף (שנחשב גם הבן של יעקב[18]) הוא אפרים, עליו כתוב "הבן יקיר לי אפרים" – מודגש שהוא בן. יש "משיח בן יוסף" (שנקרא גם "משיח בן אפרים") ו"משיח בן דוד" – משיח הוא בן. **משיח** במספר סדורי שוה 52, **בן**[19]. "בין כך ובין כך קרוים בנים" – 'בין' לשון נופל על לשון בן – אומר שלכל יהודי יש ניצוץ משיח[20], בכל מקרה אתה בן של הקב"ה, כבן יחיד שנולד לעת זקנה. כשהקב"ה ברא את העולם הוא היה עדיין 'צעיר' כביכול, ועכשיו הוא כבר 'זקן'... המשיח הוא בן יחיד שנולד להוריו, לקודשא בריך הוא ושכינתיה, לעת זקנה.

יוסף, חוץ ממה שענינו "יֹסף הוי' לי בן אחר" – שעושה את כולם בנים – ובנו הוא "הבן יקיר לי אפרים", הוא עצמו "**בן זקנים**"[21], בגימטריא **ראובן** (**זקנים** עולה **ראו**ב), קשר מאד חשוב בין שני הבכורות, ראובן ויוסף.

ב. "זה איננו שוה לי" – קשרי תמוז ואדר

צרוף חדש תמוז: "זה איננו שוה לי"

לכל חדש יש צירוף של שם הוי', בו הקב"ה בורא את החדש, כמו שיש גם אות. האות של תמוז היא **ח** – האבר בגוף, ה"מנהיג" של החדש, הוא יד ימין, המצביעה ומכוונת 'זה', והיא המנהיגה את חוש הראיה.

הצירוף של תמוז הוא הצירוף ההפוך של שם הוי' – **ה-ו-ה-י**. הייתי חושב שהוא יהיה הצירוף של אדר, החדש האחרון, לפני שהמעגל חוזר

---

[18] כפי שאמר "ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד באי אליך מצרימה לי הם אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי" (בראשית מח, ה). "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי" – משמע שאפרים כנגד ראובן, הבכור, ומנשה כנגד שמעון, השני (הבכור הוא בחינת חסד, ובפירוש כתוב שראובן הוא בחינת חסד [ושמעון בחינת גבורה, וכך לגבי אפרים ומנשה, בסוד "שכל את ידיו", אפרים הוא חסד, יד ימינו של יעקב, ומנשה הוא גבורה, יד שמאלו של יעקב], והנה, **ראובן** ועוד **חסד** = **אפרים**).

"**אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי**" = **ו** פעמים **ראובן**, נמצא ש**ראובן** (**ז** פעמים **הבל** כו') הוא הערך הממוצע של כל מלה, והוא עולה ראובן "פנים ואחור" (**ר אר ראו ראוב ראובן ראובן אובן ובן בן ן**)! "**לי הם... יהיו לי**" = **יוסף** (כללות "אפרים ומנשה") = 4 פעמים **טל**, **הוי' אחד**, הערך הממוצע של 4 התבות ("**לי הם**" אותיות **מילה**, רמז לברית מילה, בחינת יוסף).

עוד 'פנינה' בפסוק: "עד באי אליך" – "**עד**" (74, 2 פעמים 37) = "**באי אליך**"! הפסוק פותח "**ועתה**" = 13, "**באי**", פעמים 37. עד "אפרים ומנשה וגו'" ולא עד בכלל יש "**באי**" תבות בפסוק שעולות 2409 = 33 פעמים 73, **חכמה** (37 הנו הנקודה האמצעית של 73 – והם היפוך ספרות – וגם **חכמה** במספר סדורי = 37. **חכמה** במספר קטן = 19, הנקודה האמצעית של 37. יש 19 תבות בפסוק ו-76 = 4 פעמים 19 אותיות, יחס מושלם של 1:4, ודוק). יש שני "עד באי אליך" בתנ"ך – "עד באי אליך" של יעקב ליוסף ו"עד באי אליך" של גדעון למלאך הוי'. יש בסיפור של גדעון שמלאך הוי' נקרא "הוי'" סתם. בהמשך, גדעון זוכה לשם **ירבעל** שעולה **יב** צירופי **הוי'**. והנה, **יעקב** (**ז** פעמים **הוי'**) **יוסף** (**ו** פעמים **הוי'**) ירבעל (**יב** פעמים **הוי'**) **הוי'** = 676 = 26, **הוי'**, ברבוע, שלמות של התגלות שם הוי' ב"ה!

[19] מספר סדורי – מיקום האות באלף-בית: **מ** – 13, **ש** – 21, **י** – 10, **ח** – 8. סך הכל: 52, **בן** במספר הכרחי.

[20] כנודע מהמאור עינים מטשרנוביל (פרשות שמות ופינחס) בשם הבעש"ט.

[21] בראשית לז, ג.

חלילה. אבל הצירוף הישר הוא ניסן והצירוף ההפוך הוא החדש הרביעי, תמוז, לא האחרון (צריך ללמוד את חכמת הצירוף כדי להבין זאת).

מאיזה פסוק בתנ"ך הוא יוצא? מדברי המן הרשע, "וכל **זה** איננו **שוה לי** בכל עת אשר אני רֹאה את מרדכי היהודי יושב בשער המלך"[22]. המן קבל הרבה כבוד, הוא המשנה למלך, אסתר הזמינה אותו למשתה היין עם המלך אחשורוש. יש לו הרבה כבוד, רשעים כמו המן אוהבים כבוד. אבל "כל זה איננו שוה לי" כאשר רואה את מרדכי היהודי בשער המלך. "**זה** איננו **שוה לי**" סופי תבות **ה-ו-ה-י**. כך כתוב בכתבי האריז"ל, את הפסוק הזה צריכים לכוון – זהו הצירוף של החדש.

שם הוי' במגלה באור ישר ובאור חוזר

אנחנו יודעים שבמגלה לא מוזכר בפירוש שם הוי', אבל יש כמה וכמה רמזים, והעיקר הוא ראשי התבות "**י**בוא **ה**מלך **ו**המן **ה**יום"[23], שהיה כתוב קודם. כאשר אסתר מזמינה את המשתה הראשון, אסתר המלכה, הצדיקה של המגלה, אומרת "יבוא המלך והמן היום אל המשתה אשר אעשה". "**י**בוא **ה**מלך **ו**המן **ה**יום" ראשי תבות **הוי'** ישר – הצירוף של חדש ניסן. לכאורה זו היתה יכולה להיות הכוונה של חדש ניסן, הצירוף הישר, אבל בחדש ניסן האריז"ל לא מביא פסוק זה אלא את "**י**שמחו **ה**שמים **ו**תגל **ה**ארץ"[24]. בכל אופן, יש במגלה את הצירוף הישר, פעם אחת, ואת הצירוף ההפוך, גם פעם אחת.

---

[22] אסתר ה, יג. נמצא שהמן הרשע קשור לחדש תמוז. ידוע שגם השם תמוז הוא ע"ש ע"ז, "והנה שם הנשים ישבות מבכות את התמוז" (יחזקאל ח, יד). זה החדש לתקן את שניהם – המן ותמוז. והנה, **המן תמוז** = **מרדכי מרדכי**! צריך להמשיך הארה של "ברוך מרדכי" להמן, כידוע בכוונת "עד דלא ידע" בכתבי האריז"ל. והנה, ההפרש בין **המן** ל**תמוז** = **משיח** – על ידי הוספת **משיח** ל**המן** מתקנים **תמוז**, זוהי פעולת משיח, להעלות את הנצוצות הקדושים שבהמן (סוד נשמת רב שמואל בר שילת, כמו שיתבאר) ועל ידם לתקן את ראשית החרבן שהתרחש בחדש תמוז (וכן לתקן את שרש הע"ז של תמוז הנ"ל. והוא תיקון העינים המוזילות דמעה, שייך לחוש הראיה של חדש תמוז).

נתבונן בפסוק של תמוז: "**והנה שם הנשים ישבות מבכות את התמוז**" = 2856 = 28 פעמים 102. יש במשפט 28 אותיות, נמצא שהערך הממוצע של כל אות = 102, **אמונה**. עבודת-בכית התמוז היא אמונה טפלה, והיא שייכת לעבודת הבעל, עבודת אותו 'בעל' שלפי המיתוס מת מיתה טראגית בצעירותו, שעל כן הנשים מבכות אותו. 28 = **יחוד**, פנימיות הדעת. נמצא שחשבון המשפט, 2856, עולה **יחוד** פעמים **אמונה**, פגם בהכאת (כפל) המקיף (אמונה) בפנימי (דעת), וד"ל. "**והנה שם**" = 406, משולש **כח**, **ז** פעמים **חן**. "**הנשים ישבות מבכות את התמוז**" = 2450, יהלום 49 שהוא הרבוע הכפול של 35, ודוק. כשנצייר את 28 אותיות המשפט כמשולש של 7 (מספר התבות במשפט) נראה שהפנות הן **ו א ז** (השורה התחתונה של המשולש הוא "**א**ת התמו**ז**") = 14. שאר 25 אותיות המשולש = 2842 = 49, 7 ברבוע, פעמים 58, **חן**, דהיינו **ז** פעמים "**והנה שם**" כנ"ל. הנקודה האמצעית של המשולש היא ה-**ש** של "י**ש**בות". ש = 300 = משולש 24. שאר האותיות = 2556 = משולש 71. שני השרשים, 24 ו-71 = 95 = **המן** (שמו של המן רמוז בשלש התבות הראשונות של המשפט בדילוג אותיות, דילוג על אות אחת: "**והנה שם הנשים**". "**והנה שם הנשים**" = 400, אותיות "כל **הנשמה** תהלל יה". "והנה שם [406] הנשים [405]" = 811 = "שקר החן והבל היפי" של עבודת התמוז = 400 הנ"ל בתוך אותיות **והנשים** = 411 = **תהו**). דילוג שורות במשולש: 1568, הרבוע הכפול של **כח**, **כח** פעמים **נו**; 1288 = **כח** פעמים **מו** (נמצא ש**אמונה** מתחלקת ל**אמונה** ו**אמונה**, ודוק). תן לחכם ויחכם עוד.

[23] אסתר ה, ד.

[24] תהלים צו, יא. דהי"א טז, לא.

מאד מענין שהצירוף הישר הוא בראשי תבות והצירוף ההפוך בסופי תבות – ממש "אור ישר" ו"אור חוזר". ראשי התבות הם אור ישר וסופי התבות הם אור חוזר. מי אומר את ראשי התבות? אסתר המלכה, הצדיקה, יש לה גם מחשבות נסתרות, מה היא מתכננת במשתה שהיא עושה, מחשבות של קדושה איך להציל את עם ישראל, "אני חכמה שכנתי ערמה"[25]. ואילו להמן יש מחשבות רעות מאד, שרוצה להשמיד, להרוג ולאבד את העם היהודי, והוא מזכיר את השם בסופי תבות, הפוך.

מה הפירוש הפשוט של אור ישר ואור חוזר? באור ישר הדבר נמשך מלמעלה למטה, יורד למציאות, ואילו אור חוזר, סדר הפוך, למפרע, דווקא בסופי תבות, כאילו אומר שהגיע הסוף, שהסברה הזו תסתלק, תחזור לשרש. גם בעצם המלים – "זה איננו שוה לי". בדרך כלל "זה" זו מדרגה של קדושה, מדרגת משה רבינו שמוסיף על כל הנביאים[26], שהתנבאו ב"כה אמר הוי'", שמתנבא גם ב"זה הדבר אשר צוה הוי'". אבל כאשר המן אומר "זה" – חוץ מהפשט, ש"זה איננו שוה לי", כל הכבוד שאני מקבל, ב"עת אשר אני רֹאה וגו'" – הוא רוצה שגילוי האלקות, "זה איננו", שיסתלק. אז אפשר להפוך את הפסוק, כדרך הבעל שם טוב, ולקרוא "זה איננו" – כאשר ה"זה" יסתלק מכאן, זה – "שוה לי".

תקון קרח

בכל אופן, את הפסוק "יבוא המלך והמן היום", שנאמר על ידי צדקת, עם מחשבות טובות של מסירות נפש על עם ישראל, האריז"ל לא קבע לכוונת ר"ח ניסן. ודווקא הפסוק של המן הרשע, שרוצה לסלק את עם ישראל וה' מהעולם, נקבע לכוונת חדש תמוז. פליאה.

למה הדבר דומה? יש שיחה ידועה של הרבי[27] לגבי פרשת קרח – איך יתכן שפרשה נקראת על שם רשע?! אלא מה? "צדי**ק** כתמ**ר** יפר**ח**"[28] סופי תבות **קרח** – גם סופי תבות, רק ששם מופיע ישר, לא הפוך. "צדיק כתמר יפרח" הוא קרח שעתיד לפרוח, לקבל תיקון[29]. גם המלה "יפרח" היא על דרך הפסוק "אמת מארץ תצמח"[30], של אור חוזר, ש"כל אור חוזר חוזר לקדמותו ממש"[31]. כנראה יש משהו דומה בסוד הצירוף של "זה איננו שוה לי".

שני פסוקי השם במגלה – חבור המן ואסתר

נעשה חשבון יפה: כמה שוות המלים מהן צירוף חדש תמוז, "**זה איננו שוה לי**"? 480. רק "**איננו שוה לי**" שוה **יוסף-יוסף-יוסף**, עוד קשר ליוסף. "זה" הוא בחינת משה רבינו, שלוקח את עצמות יוסף עמו.

מה לגבי הסדר הישר? שוב, לפי סדר המגלה קודם כתוב "יבוא המלך והמן היום" ואחר כך "זה איננו שוה לי" – ממש מתייחס, גם מה שהזמינה אותי, "יבוא המלך והמן היום", איננו שוה לי "בכל עת אשר אני ראה וגו'". מפורש כאן חוש הראיה, "אשר אני רֹאה" – מפריע לו מה שרואה, דוקר לו את העינים, "את מרדכי היהודי יושב בשער המלך".

פסוק הראשי תבות, "**יבוא המלך והמן היום**", עולה 276. ביחד עם הבטוי של סופי התבות – 480 ועוד 276 – עולה 756, ב"פ (ממוצע כל ביטוי) 378, **חשמל**. שני הלשונות האלה יחד הם **חשמל-חשמל**, יש כאן שני חשמלים. חשמל בעצמו, חוץ מהיותו מושג מאד אהוב וחשוב –

---

[25] משלי ח, יב.

[26] ראה רש"י שמות ל, ב (ע"פ ספרי מטות).

[27] לקו"ש ח"ח עמ' 114 ואילך

[28] תהלים צב, יג.

[29] כמבואר באריז"ל שער הלקוטים תהלים צב.

[30] תהלים פה, יב.

[31] ראה פלח הרמון לחנוכה ד"ה "ת"ר נר חנוכה".

המושג עיקרי של מעשה מרכבה, "עין החשמל"[32] – הוא גם חשוב מאד בחכמת המספר, משולש 27, כך שפעמיים, **חשמל-חשמל**, היינו היהלום של **זך**. **זך** עצמו הוא מספר מיוחד, 3 בחזקת 3, כמו שהרבי אמר. מבחינת המספרים כבר נחמד ביותר.

אבל עכשיו נראה את הפלא: את "יבוא המלך והמן היום" אמרה אסתר ואת "זה איננו שוה לי" אמר המן – **אסתר המן** עולה 756, חיבור שני הבטויים! בדיוק אותו דבר, פלאי פלאים. שני הפסוקים האלה הם לקחת ולחבר את אסתר, שהיא כאן האור הישר, עם המן, שהוא האור החוזר. שניהם יחד עולים שני הפסוקים, **י-ה-ו-ה** ישר ו**י-ה-ו-ה** הפוך.

קשרי המן ואסתר בפורים

איפה רואים שיש קשר דווקא בין אסתר להמן? אסתר קשורה או למרדכי היהודי או לאחשורוש והמן קשור או לאחשורוש או לזרש, או שהוא הלעומת-זה של מרדכי. מה הקשר לאסתר? קודם כל, רואים – ונמשיך להסביר – שחייב להיות איזה קשר בין חדש תמוז לחדש אדר, החדש של פורים. יש כמה חדשים בתורה שקשורים לפורים, חוץ מאדר. למשל אלול. מה קשר לפורים? ראשי התבות "**א**יש **ל**רעהו **ו**מתנות **ל**אביונים"[33], אחד מראשי התבות שהרבי מביא[34]. מה פורים עושה בתוך אלול? אלא מה, האמת היא ש"א גאנץ יאר פורים", את פורים צריך לחפש בכל מקום, ויש כמה מקומות שהוא מתגלה באופן מיוחד. אחד מהם היום, ר"ח תמוז.

איפה מוצאים את אסתר והמן הולכים יחד? כתוב[35] "ליהודים היתה אורה ושמחה וששן ויקר". "'אורה' זו תורה"[36], והתורה של פורים היא מגלת אסתר (שנקראת על שם אסתר, לא על שם מרדכי). "'שמחה' זה יום טוב", משתה פורים הוא כנגד המן בפרט, במשתה צריך לקיים "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"[37]. מה עיקר המצוה? כתוב באריז"ל[38] שהעיקר להתבלבל ולומר על המן ברוך, לא להיפך. השמחה היא כל כך גדולה, "עד דלא ידע", עד שאתה מברך את המן – כל החג הזה בזכותו. זה רק מתוך מקום שלמעלה מהדעת, למעלה מהשכל – אסור לברך את המן כאשר אתה שפוי, אבל לברך את המן כשאתה צפוי זה בסדר, מצוה בפורים, אבל, שוב, "א גאנץ יאר פורים".

אם כן, "אורה ושמחה" היינו 'זיווג' של אסתר והמן. אורה-שמחה-ששון-יקר הם **י-ה-ו-ה**[39]. נמצא שהקשר בין אסתר להמן, "ליהודים היתה אורה ושמחה", הוא בסוד "יחודא עילאה", יחוד י-ה שבשם, "הנסתרת להוי' אלהינו". "'ששון' זו מילה", כנגד משלח מנות וכנגד מרדכי. "ויקר" היינו יקר מלכות, כנגד אחשורוש וכנגד מתנות לאביונים. זה יסוד גדול בפורים (כמבואר אצלנו ב"סוד הוי' ליראיו" בשער ה-**ג**, שמחת פורים), **שי-ה-ו-ה** הוא אסתר-המן-מרדכי-אחשורוש, מקרא מגלה, משתה ושמחה, משלוח מנות, מתנות לאביונים. בכל אופן, צירוף חדש תמוז הוא מדברי המן, ממנו עיקר השמחה של פורים.

חיבור תמוז ואדר – אותיות חק

החוש של החדש הוא חוש הראיה. האות של החדש היא **ח**. אמרנו שיש קשר בין תמוז לאדר דווקא, פורים, לפי הצירוף. מה האות של אדר? **ק**. אם כן, הקשר בין תמוז לאדר הוא מלה מאד

---

[32] יחזקאל א, ד; שם ח, ב.

[33] אסתר ט, כב.

[34] ראה לקו"ש ח"ב עמ' 396, ורבוי פעמים במהלך השנים.

[35] אסתר ח, טז.

[36] מגילה טז, ב.

[37] שם ז, ב.

[38] שער הכוונות דרושי חג פורים א. ראה פורים לנו מאמר "עד דלא ידע", ובפרט מעמ' קעב ואילך.

[39] ראה סוד ה' ליראיו שער "שמחת פורים".

חשובה בתורה – **חק**[40]. זו לא רק מלה בתורה – איך אני יודע שחדש תמוז שייך ל-**חק**? [קוראים בו את פרשות **קרח** ו**חקת**.] גם **קרח** אותיות **קח**, "ו**יקח קרח**", וגם **חקת** לשון **חק** – שתי הפרשות שסמוכות לר"ח תמוז הן **קרח-חקת**, שני צירופי **חק**. בקבלה **חק** הוא פרצוף הנצח דאלב"ם. כאשר מונים גם את הכתר וגם את הדעת הצירוף השמיני ב-11 הצירופים הוא נצח, משה רבינו במדות. שם יש **חק** – "זאת **חקת** התורה" (רק לך, משה, אני מגלה טעם פרה, טעם "חקת התורה" שנקראת על שמך, "זכרו תורת משה עבדי"[41]) למעלה מטעם ודעת, שצריך לקבל בקבלת עול למעלה מטעם ודעת, "תורה צוה לנו משה".

יש תופעה מענינת בתורה, שתי פרשות בתורה שנקראו על שם **חק** – ב**חקתי** ו**חקת**. יש שתי פרשות על שם משפט – משפטים ושופטים. ושתי פרשיות על שם מצוה – תצוה וצו. יש גם פקודות – פרשה אחת, פקודי. שתי מצוות, שני משפטים, שני חוקים. החדש הזה שייך לסוד החק, אותיות החקיקה. אותיות החקיקה הן עיקרי האמונה, שהם חלק עצמי מהלב של היהודי. לא רק "כתבם על לוח לבך", אלא חקיקה בלב. יש אותיות הכתב ואותיות החקיקה[42].

ג. סודות רמזי "זה איננו שוה לי"

נוסחת "זה איננו שוה לי"

כעת ניתן דוגמה מאד פשוטה איך לומדים חשבון מתוך פסוק במקרא: איך אפשר ללמוד את הביטוי "זה איננו שוה לי"? הרי "שוה" הוא לשון שויון. מה יכול לומר המשפט, "זה איננו שוה לי"? רוצים לעשות תרגיל פשוט, לילד בכתה ג'. מה אומר "זה איננו שוה לי"? ש"זה איננו", 'איננו' כמו מינוס, "שוה לי". באותיות של חשבון, n מינוס **זה** שוה **לי** – מה ה-n ? **בן**.

יכול להיות מישהו שיחשוב שזה לא רציני, אבל המלה הבאה היא "**בכל**". לפני כן כתוב "וכל", ואחרי ארבע המלים "זה איננו שוה לי" כתוב "בכל". "בכל" כמו "בכל, מכל, כל" – "והוי' ברך את אברהם **בכל**"[43] ורש"י אומר שהוא **בן**, בגימטריא, וכעת צריך להשיאו. משהו מופלא – "זה איננו שוה לי", n שוה **בכל**, שהוא **בן**. משהו יפהפה גם לילדים וגם לגדולים, כולנו ילדים בחדר.

צדיק גמור, רשע גמור ו"צדיק הרבה"

בכלל, כמה שוה **תמוז**? 453, שוה **צדיק גמור**. כמה שוה **מלך המשיח**? בדיוק אותו דבר. **תמוז** הוא גם **צדיק גמור** וגם **מלך המשיח**. בדרך כלל, במיוחד אם יש שני רמזים כל כך טובים, אני חושב שזה אותו דבר, שצדיק גמור ראוי להיות מלך המשיח. אבל יש בגימטריא, במיוחד במספר שקשור למשיח, דבר והיפוכו – כמו **משיח** ו-**נחש**.

אנחנו כעת בתמוז, חדש שמדברים על שויון, "וכל זה איננו שוה לי" – חדש של חשבונות מה שוה מה, ומה שוה לי ומה לא שוה לי. מה פירוש שוה בכלל ושוה לי בפרט? סתם שוה הוא ש-a שוה b, אלא ש'שוה לי' הוא שדבר זה מועיל לי במשהו. גם אם השויון יוצא נכון היה שוה לי לחשב אותו, כל הוכחה מתמטית שוה לי כי יש לי הנאה ממנה – לפי זה אם דבר שוה בינו לבין עצמו הוא גם "שוה לי", מביא לי תועלת, שאני יודע ש-a שוה b (בעצם הידיעה יש תועלת והנאה). לא כמו בשפות נוספות שוה הוא דו-משמעי – שויון מספרי (equality) וערך עבורי (worth).

בכל אופן, כאשר שני דברים שוים בגימטריא או שהם זהים או שהם הפוכים. בהשקפה ראשונה **מלך המשיח** שוה **צדיק גמור** (ו**תמוז**) נשמע לי כמלמד שהם אותו דבר כנ"ל. את זה נשאיר

---

[40] ראה שיעור אור לה' תמוז ש"ז – פרצוף ה"חק".

[41] מלאכי ג, כב.

[42] ראה לקוטי תורה בחקתי וחקת.

[43] בראשית כד, א.

להתבוננות פרטית, אולי זה הפוך – אולי מלך המשיח וצדיק גמור הם הפכים... כמה שוה **רשע גמור**? **ימות המשיח. צדיק גמור** שוה **מלך המשיח ורשע גמור** שוה **ימות המשיח**, שהוא גם אותיות **המשיח ימות** (כך בחז"ל – המשיח ימלוך ובנו אחריו ובן בנו אחריו, כמ"ש "ולפני ירח דור דורים"). ידוע מה הגימטריא של **ימות, ג תמוז**, אבל הוא גם בגימטריא "**חי לעד וקים לנצח**" – הדברים לא פשוטים, יש כאן דבר והיפוכו בנושא אחד.

רב שמואל בר שילת – תיקון המן האגגי

כמה שוה **המן האגגי**? **איננו**. הוא באמת התכוון, כמו שאמרנו, ש"איננו שוה לי" – **איננו** שוה לעצמי, **המן האגגי**.

בחזיון של רבי שמואל ויטאל (שנלמד בחלקו הנוסף של שיעור זה) גילו לו שיש קשר בין המן האגגי לרב שמואל בר שילת (ועליו נאמר "מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק"[44]). נאמר משהו על השם "רב שמואל בר שילת": **רב שמואל בר שילת** שוה 1521, **טל** ברבוע, "**הוי' אחד**" ברבוע, ששוה כל **זך** מילויי שם הוי' ב"ה[45]. השם **שילת** הוא ראשי תבות "**ש**ויתי הוי' **ל**נגדי **ת**מיד"[46], והוא התיקון לאמירת המן "וכל זה איננו שוה לי" – לשון "שויתי", גם נצב מולי בשביל לראות. "וכל זה איננו שוה לי בכל עת אשר אני ראה את מרדכי היהודי יושב בשער המלך".

שוב, מה התיקון של המן האגגי? **רב שמואל בר שילת**, "**הוי' אחד**" ברבוע, ואביו ראשי תבות "**ש**ויתי הוי' **ל**נגדי **ת**מיד". והנה, פלא, **רב שמואל בר שילת** שוה **אחד** פעמים **המן האגגי** (**איננו**)! אין פה רק **המן האגגי** אחד אלא 13 **המן האגגי**! רב שמואל בר שילת הוא המלמד למופת בחז"ל.

והנה, אחרי 13 שנה, כשרב שמואל בר שילת נכנס לגנו ("באתי לגני"), אינו מסיח דעתו לרגע מתלמידיו – הם כנגד עיניו כל הזמן – "שוה לי" (ב"איננו שוה לי" יש יחס מספרי – "**שוה לי**", 351, משולש 26, שוה ג"פ "**איננו**", יחס של **א:ג.** ז.א. ש"**שוה לי**" הוא ג"פ **המן האגגי**! נמצא שיש כאן **המן האגגי** אחד, "**איננו**", 3 **המן האגגי**, "**שוה לי**", ו-13 **המן האגגי**, **רב שמואל בר שילת**, ס"ה 17, **טוב, המן האגגי**! הסדרה – 1 3 13 – היא סדרת מספרי הברית בדילוג, שהאבר ה"**זה**" שבה הוא **רבי מאיר**, ודוק). כמו "וחטאתי נגדי תמיד"[47] ו"שויתי הוי' לנגדי תמיד" – התלמידים לנגד עיניו תמיד, והמלמד צריך להחדיר בהם את תודעת "שויתי הוי' לנגדי תמיד".

תרגיל: חבור רבוע ומשולש העולה רבוע

מה פירוש "שויתי"? מה שוה לי, איזו תועלת יש. למדנו על המושג "טוב"[48], ואמרנו שלטוב האמתי-המהותי יש גם תועלת. יום הדין הגדול (אותו ראה רבי שמואל ויטאל בחזיונו) הוא הגילוי שכל הדברים שעשית הם דברים שוים – שכל מה שעשית שוה משהו, או שכר או עונש, אבל שוה. מה שהכי שוה הוא עד כמה קיימת "**ש**ויתי הוי' **ל**נגדי **ת**מיד", ראשי תבות **שילת**.

הפלא, גם פה יש פלא של חשבון, שחז"ל אומרים ש"רב שמואל בר שילת" הוא "מבני בניו של המן" – **רב שמואל בר שילת** עולה "**הוי' אחד**" ברבוע, והתוספת, "**מבני בניו של המן**" עולה 595, משולש 34, וביחד, כל המשפט – "**רב שמואל בר שילת מבני בניו של המן**" = 2116 = 46^2 (= 4 פעמים **תענוג**, 23^2).

---

[44] סנהדרין צו, ב (ובגרסת העין יעקב שם מפורש שמדובר ברב שמואל בר שילת).

[45] ראה טבלת המילויים בספר אל עולם הקבלה סוף פרק ח.

[46] תהלים טז, ח.

[47] שם נא, ה.

[48] שיעורי "מהו טוב?" – כ"א אייר וכ' סיון ש"ז. התפרסם (בקיצור) בעלון ואביטה פרשת קרח.

יש כאן נוסחה – משולש 34 ועוד 39 ברבוע עולה 46 ברבוע (שרש המשולש, 34 = **טוב טוב**; שני שרשי הרבועים, 39 ו-46 = 85 = 5 פעמים **טוב**, היינו רמז ל-7 פעמים **טוב** של מעשה בראשית לפי חלוקת **ז-הב**). אנחנו עושים תרגילים – מי יכול למצוא לי, שיהיה שוה לי... על התרגיל ב"ואביטה" הבטחנו את כל הספרים של גל עיני, על זה אני לא מבטיח... כעת התרגיל הוא למצוא את משפחת המשוואות, על דרך משולש 34 ועוד 39 ברבוע עולה 46 ברבוע – המשוואה של "רב שמואל בר שילת מבני בניו של המן": "**רב שמואל בר שילת**" הוא 39 ברבוע, "**מבני בניו של המן**" משולש 34, וביחד 46 ברבוע.

סדרת "הנה-זה-בא"

נחזור לפסוק של תמוז, "וכל זה איננו שוה לי": למה המן שמח שהגורל שלו נפל על חדש אדר? כתוב שידע שמשה רבינו הסתלק בו – "זה איננו", ה"זה" (משה שנתנבא ב"זה", וכן **משה** במ"ק = **זה**) איננו, וזה "שוה לי", טוב בשבילי, אם ה"זה" הסתלק הוא יפנה לי מקום. הרי אני עצמי סוד הצמצום – כמו שלמדנו – פינוי מקום. את מי שתופס את המקום – משה, זה, גילוי אלקות – צריך לסלק.

אבל עדיין התמיהה במקומה – איך לוקחים כזה פסוק, מפי המן הרשע, ועושים ממנו הכח האלקי שבורא את חדש תמוז, שכולו בסימן "זה איננו שוה לי". איך יכול להיות? חוץ מזה שכבר הפכנו את הביטוי משלילה לחיוב, ש"זה איננו" כן "שוה לי", צריך לתת משמעות חיובית. ההיפוך שעשינו היה עדיין טוב להמן, אבל איך אני יכול לקרוא את הפסוק שיהיה טוב ליהודים?

על מלך המשיח כתוב[49] "קול דודי הנה זה בא" – למדנו[50] בדרוש בלקו"ת על סוד הצלם[51], ש"**קולי דודי**" שוה **צלם**. שלש המלים "הנה זה בא" רומזות לנוסחת העצרת – נוסחת הציורפים של כך וכך אבנים בונות כך וכך בתים, "שתי אבנים בונות שני בתים, שלש אבנים בונות ששה בתים" וכו'. הנוסחה היא מכפלה של מספר האבנים – אחת כפול שתים כפול שלש וכו'. מה זה 5 בעצרת? 120, החצי שלו 60, "**הנה**". מה זה 4 בעצרת? 24. מה החצי שלו? "**זה**", 12. מה זה 3 בעצרת? 6, החצי שלו 3, "**בא**". כלומר, "**הנה-זה-בא**" היינו סדרת העצרת שיורדת מ-5 ל-4 ל-3 – כל פעם החצי.

"זה בא" – המעבר מעולם הזה לעולם הבא

מה פירוש "זה בא"? אנחנו יודעים, כמובן, שהרבי מאד אהב משפט זה – אמר שהולך על משיח, "הנה זה בא" וכבר בא, לשון עבר. מה המלים "הנה זה בא"? "**זה**" עולה **ד** פעמים "**בא**" ו"**הנה**" עולה **ה** פעמים "**זה**". "הנה" היינו גילוי, ומה הגילוי? "זה בא". הכל הוא "**קול דודי**", ה**צלם**.

עד עכשו פרשנו ש"זה" היינו נבואת משה רבינו, מורה באצבעו – אצבע יד ימין, שמראה, חוש הראיה, על גילוי אלקות. אבל כעת נפרש אחרת – הרי "גם את זה לעֻמת זה עשה האלהים"[52] (יש "זה" של הקדושה ולעומתו של "זה" של הקליפה). מה פירוש "זה בא" – יש שני עולמות, עולם הזה ועולם הבא. "זה בא" אומר מעבר, "יום הדין הגדול", המעבר מ"זה" ל"בא", מעולם הזה לעולם הבא.

במפרשים על פי קבלה, כמו עמק המלך ועוד ספרים קדושים, יש שתי דעות לגבי יום הדין הגדול – או רק יום אחד, המעבר בין "שית אלפי

---

[49] שה"ש ב, ח.

[50] משיעור שבת בחקתי ש"ז ואילך.

[51] ד"ה "אם בחקתי" השני.

[52] קהלת ז, יד. "**גם את זה לעמת זה**" = **ז** פעמים **זה** ברבוע, ובו **זה** אותיות (נמצא שהערך הממוצע של כל אות הוא **ז** פעמים **זה**)!

שנין" ל"חד חרוב", או שכל היום השביעי, כל ה"חד חרוב", כל האלף שנים שהם התגמול, השכר, נקרא "יום הדין הגדול". שוב, או יום אחד בין ששת האלפים, שהם ע"ד ששת ימי החול, לשבת, או יום השבת עצמו. הנפקא מינה – האם הוא מדת הדין, או שהוא "חד אריך", שבת היא יום ש"כולו טוב" ויום ש"כולו ארוך". אם מדובר בכל האלף השביעי, אף שהוא אורות דתהו, הוא בעיקר נקרא עולם השכר – העונש נגמר, אבל השכר הוא נצחי. אם יום הדין הגדול הוא כל אלף השנים העיקר הוא שכר, חסד, "[יום הדין] הגדול" (גדול הוא כינוי של חסד, ודווקא חסד דאריך, יום שכולו ארוך. על אריך, עתיקא, נאמר "לית שמאלא בהאי עתיקא כולא ימינא", כלומר שגם "הדין" של "יום הדין הגדול" נכלל בימין, בחסד, ועד שהוא התגברות החסדים, כמבואר בדא"ח), ואם הוא יום אחד, מעבר, העיקר הוא הדין, "[יום] הדין [הגדול]". יש כאן שני פירושים אך "אלו אלו דברי אלהים חיים" – שתי בחינות של יום הדין הגדול, שני פנים של גל עיני, אחד יותר דין (שיפוטי) ואחד יותר חסד נצחי.

כוונת המן וכוונת היהודי ב"זה איננו שוה לי"

אז מה פירוש "הנה זה בא"? "הנה", עכשיו, הרגע שה"זה" הופך להיות "בא" – עולם הזה הופך להיות עולם הבא. לפי הרמב"ן עולם הבא הוא גם למטה בגשמיות, אבל הוא עולם הבא – "כימי השמים אל הארץ"[53]. אם ככה נפרש את "זה" בפסוק "זה איננו שוה לי", לא "זה אלי ואנוהו" או "זה הדבר אשר צוה הוי'", אלא ה"זה" של העולם הזה. הפגם של תמוז הוא בחוש הראיה, בו צריך שמירת העינים יותר מכל חדש אחר. ממה צריך שמירה? מה"זה", גם ממסך המחשב, גם חלק מהעולם הזה. צריך הרבה שמירה, הרבה סיעתא דשמיא, שה' יעזור לנו לא ליפול בפיתויים של העולם הזה. צריך לצאת מהעולם הזה ולהגיע לעולם הבא. איך אני, היהודי, מכוון ב"וכל זה איננו שוה לי"? המן מתכוון ל"זה" של הקדושה, אבל אני, היהודי, צריך להתכוון ל"זה" של הקליפה, לשקר של העולם הזה שנקרא עלמא דשיקרא.

אם אני מצליח לסלק את הפיתויים, שהם הדמיון בעצם – מה שלמדנו על כח המדמה, כח המדמה של העולם הזה – כלומר ש"זה איננו", אני מבטל אותו, זה באמת "שוה לי". מה שוה? שכר של אלף שנה, של העולם הבא. אז ה**צלם**, שהוא ממוצע מחבר, יהיה "**קול דודי** הנה זה [הנה הנה ה'זה'] בא", באמת ה"זה" של הקדושה יבוא – אבל קודם צריך לסלק את ה"זה" דלעומת זה, ה"זה" של העולם הזה. איך אומרים העולם הזה בלשון הגמרא? עלמא דין. תמיד מסבירים שלשון דין היינו דינין, לגריעותא. גם כתוב בקבלה[54] שהעולם הזה הוא שמיטת הגבורה, השמיטה השניה של מדת הדין. צריך לעבור אותו בשלום ולהגיע לתפארת, לרחמים. שמיטת החסד כבר היתה.

שמות העולם הזה וכוונות שמע ישראל

לעולם הזה יש בחז"ל שלשה כינויים: "עלמא **דֵין**" (שהזכרנו, אותיות **דִין**), "האי עלמא" ("האי עלמא דאזלינן מיניה כבי הילולא דמיא", "חיזו דהאי עלמא", שייך לחוש הראיה), עלמא דשיקרא (שכבר נותן 'ערך' לעולם הזה). נסדר אותם כנגד ימין-שמאל-אמצע, חסד-גבורה-תפארת: "האי

---

[53] דברים יא, כא.

[54] ראה ספר התמונה (הקדמה לתמונה ג', דפים כז, כט ו-לא). הובא ונתבאר בתו"א שמות ד"ה "ויאמר אליו הוי' מי שם פה" (נא, ד). עוד בענין השמיטות ראה באריכות שיעור כ"ח שבט ע"א.

עלמא דאזלינן מיניה"[55] שייך לחתונה[56], ו"חיזו דהאי עלמא", שייך לראיה-ראובן-ימין; עלמא **דֵּין** לשון **דִּין**, גבורה; "עלמא דשיקרא" היינו הלעומת זה של "תתן אמת ליעקב"[57], תפארת ופנימיות היסוד.

הגימטריא שלהם ממש פלאית – **האי עלמא, עלמא דין, עלמא דשיקרא** – עולה "**שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד**" (אמרנו שגימטריאות הן או אותו דבר או דבר והיפוכו). כוונה מפתיעה לק"ש – לסגור את העינים מה"לְעֵמת זה" של "שמע ישראל". לפי זה קיום מצות ק"ש הוא במקום נהר דינור (שבו טובלים כדי להעביר את טומאת החיזו דהאי עלמא). **ע**למא **דין ע**למא **ד**שיקרא ראשי תבות **עד** – שני עדים, אבל שני עדי שקר. **ה**אי **ע**למא ר"ת **עה, עד** עם הכולל – "על פי שנים או על פי שלשה עדים" – יש בו משהו נוסף, ב"לְעֵמת זה". רק ראשי התבות יחד – **עד עד עה** – הם הלעומת זה של "**אין עוד מלבדו**" (כמו שהכל יחד הוא הלעומת זה של "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד").

ד. חינוכו של רב שמואל בר שילת

סדר הגלגולים מקין עד רב שמואל בר שילת

האריז"ל[58] מביא עוד פסוק משירת דבורה[59] – "מן שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם". "**נ**לחמו **ה**כוכבים **מ**ממסלותם" ראשי תבות **המן**. "הכוכבים" רומז לפסוק[60] "ומצדיקי הרבים ככוכבים" – הכל קשור לנשמת רב שמואל בר שילת[61]. יוצא כאן שהשרש של המן שמתגלגל ברב שמואל בר שילת נלחם נגד סיסרא שהוא המן עצמו – המן נגד סיסרא, המן (רב שמואל בר שילת) נגד המן (האגגי, משרש סיסרא). איפה נמצא כאן המן? בכוכבים. הוא מתגלגל באותם כוכבים שהם מלמדי תינוקות, שמצדיקים את הרבים. הם מאירים כמו כוכבים.

זאת אומרת שאם רוצים להבין את כל סוד הגלגול כאן, של המן האגגי, הוא מתחיל מקין – הוא משרש קין, כל אחד או משרש קין או משרש הבל. הוא נראה בחזיון כמו המן, רב שמואל בר שילת ראה מול עיניו המן, וכנראה גם שמע "**זה איננו שוה לי**" = **ג** פעמים **קין** (קין ב"רצוא ושוב": **ק קי קין ין ן**). הוא מתחיל מקין, שלא מבסוט – כמה כבוד שהוא מקבל לא מספיק אם יש מנגד מול עיניו. אחר כך עובר דרך שמגר בן ענת – בו כתוב "ויך את הפלשים שש מאות איש במלמד הבקר", רמז למלמד – אחר כך קשור לסיסרא דווקא, אחר כך מגיע להמן, ואחר כך מגיע לרב שמואל בר שילת. **קין שמגר בן ענת סיסרא המן רב שמואל בר שילת** = 3222 = 9 (**אמת** במ"ק) פעמים **משיח** (או **נחש**).

חינוך – יחודא תתאה, בר מצוה – יחודא עילאה

המלמד – שמרביץ תורה בישראל, מה זה מרביץ? מכה את הפלשתים. לאיזו קליפה המלמד צריך להרביץ? כתוב "ויך את הפלשתים שש מאות איש" – פלשתים הם ליצנים. צריך להכות את הליצנות. אבל בשביל זה הוא עצמו צריך לא להיות לץ... צריך להכות אותם "שש מאות איש". כמה שוה "**שש מאות איש**"? גם נלמד איך הוא מכה אותם. הוא הכה שש מאות איש במלמד הבקר.

---

[55] עירובין נד, א.

[56] כהמשך המשפט – "כבי הילולא דמיא", כחתונה. ראה חתן עם הכלה עמ' קו.

[57] מיכה ז, כ.

[58] שער הגלגולים הקדמה לו; ספר הלקוטים שופטים פ"ה.

[59] שופטים ה, כ.

[60] דניאל יב, ג.

[61] ראה ב"ב ח, ב.

"**שש מאות איש**" שוה "**ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד**" (1358), יחודא תתאה. אור אין סוף ברוך הוא שלמעלה מהזמן והמקום נמצא בתוך הזמן והמקום. קודם אמרנו שהמלמד בעיקר צריך ללמד את התלמידים "שויתי הוי' לנגדי תמיד", וכעת מוסיפים שצריך לחנך תלמידים, דרדקי, ילדים, ליחודא תתאה, "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". גם לימוד מאד יפה.

מה המצוה ראשונה של בר מצוה? תמיד מסבירים[62] שהיא קריאת שמע. מחנכים גם ילד לומר שמע ישראל, אבל את המוחין של שמע ישראל – יחודא עילאה – מקבלים בגמר כניסת הנפש האלקית, בבר מצוה. אם כן, מה יכול להיות אמתי אצל ילד לפני בר מצוה? מאד חשוב. לאמת את הדעת של שמע ישראל הוא יכול בבר מצוה, אבל אמתי אצלו גם לפני כן "ברוך שם", יחודא תתאה, נוכחות ה' במציאות. "שמע ישראל" הוא מעל המציאות – גם חודר למציאות, אבל המציאות בטלה אל אחדותו יתברך. אבל את מה שה' משגיח על החיים שלנו גם ילד קטן יכול להבין, להרגיש, להזדהות באמת – וזה תפקיד המלמד.

"שמע ישראל" ו"שויתי"

מה הקשר בין "שמע ישראל" ל"שויתי"? כתוב שהם שני שדים, אלדד ומידד[63]. "**ש**מע ישראל... אחד" מתחיל ב-**ש** ונגמר ב-**ד**, וכך "**ש**ויתי... תמי**ד**" – "שמע ישראל" הוא השד הימני ו"שויתי" השד השמאלי.

מה ההבדל בפשט? "שויתי" היינו לראות ה' במציאות תמיד, החל מהתחדשות הבריאה, כפי שמוסבר גם בלוח 'היום יום' בעשרת ימי תשובה בר"ת **תשובה** של רבי זושא. ה-**ש** היא "**ש**ויתי", ושם הוא מסביר שזו ראית ה' במעשה בראשית, יחודא תתאה. לכן "**שש מאות איש**" שהוא הכה שוה "**ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד**", הוא חזר בתור מלמד שצריך ללמד זאת, "שויתי" ו"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", אותה בחינה.

מענה יעקב לבניו – אותי מענינים הילדים

עוד ווארט, לגבי מה שאמרנו על בר מצוה, שמאז מגיעים ליחודא עילאה: מאמר בני יעקב לאביהם[64] "כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד" הוא 'אבא, אנחנו כבר גדולים' – כבר הגענו ליחודא עילאה. מה האבא ענה? טוב מאד שאתם גדולים אבל לא זה מה שבאמת מענין אותי – מענין אותי החינוך של הקטנים, הילדים שלכם. טוב ויפה שאתם יודעים להגיד "שמע ישראל", אבל אותי מענינת הנצחיות של עם ישראל, ה"ברא כרעא דאבוה"[65] – ה"שויתי הוי'" וה"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". לכן חז"ל אומרים שאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

למה "שמע ישראל" מחכה עד אחרי הסיפור השני של מתן תורה? צריך לספר את כל הסיפור של מתן תורה בפרשת יתרו ולחזור בפרשת ואתחנן, ורק אחרי הסיפור השני אומרים "שמע ישראל" – יחודא עילאה. לכאורה צריך יחודא עילאה מהתחלה. לא! מתן תורה הוא לא בשביל הגדולים אלא בשביל הקטנים, חינוך קטן, אלה שמתאימים רק לראות השגחה. זה עיקר, זה היסוד. אחרי היסוד הזה תגיעו ל"שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד". צריך לגדול, אבל יש לנו שער בסוד הוי' ליראיו – "קטנות קודם לגדלות". קודם צריך לעבור את הקטנות, שייך גם ליסוד השפלות בנפש – הלואי שאדע "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", הלואי שאקיים "שויתי הוי' לנגדי תמיד" – זו התשובה שלי.

---

[62] ראה שיעור י"ג חשון ע"ב פ"א; י"ז סיון ע"ג פ"ב.

[63] ראה ספר הלקוטים בהעלתך.

[64] פסחים נו, א.

[65] ע"פ עירובין ע, ב.

מכאן ההסבר למה כאשר רבי זושא פרט את המלה **תשובה** לאותיותיה הוא לא אמר ש-**ש** היא "**ש**מע ישראל"? כי זהו חינוך, קטנות, קודם צריך "**ש**ויתי הוי' לנגדי תמיד". לכן גם השו"ע פותח ב"שויתי" בסעיף הראשון, בקטנות, הרבה לפני הלכות קריאת שמע – מהרגע הראשון שאתה קם בבקר צריך לקיים "שויתי הוי' לנגדי תמיד". יעקב אומר לשבטים – הבנים שלכם הם הערבים, בזכותם מתן תורה. [איך יודעים לעבור לשמע ישראל?] עושים לך בר מצוה... נעשה לך בר מצוה ותגיע.

שבת קדש פרשת ויצא, ז' כסלו ע"ח - כפר חב"ד

רמ"ח אותיות (קנו, קנח, קסא-קסד)

[לפני[1] קבלת שבת:]

נגנו "יום זה לישראל" (טאטעניו), ניגון פולטבה.

אמונה גם בשפל המדרגה

קנו. בנוסח התפילה: "ומקיים אמונתו לישיני עפר". פירוש: [הפירוש הפשוט הוא ש"ישני עפר" הם המתים, ולעתיד לבוא ה' יחזיר להם את הנשמה, כמו שאומרים במודה אני "רבה אמונתך". כאן מוסיף פירוש על פי החסידות:]

אף שעסקינו בתאוות גשמיות וחומריות [לכל אחד יש הרבה תאוות – תאות אכילה, תאות שינה (קשור לחוש של חדש כסלו – חוש השינה).], אף על פי כן יש לנו אמונה שיעזור ה'; החסידות פעלה שאף שעוסקים בתאוות עד הקצה האחרון, בכל זאת על ידי האמונה הוא השלימות [היינו ענין השלמות העצמית שמתגלה מכח האמונה ובטחון שבודאי יעזור ה', ו"כרחם אב על בנים כו'", כמבואר בתניא פכ"ח.] .

את אות קנז כבר למדנו.

חשיפת משיח בן דוד

קנח. רש"נ סיפר: ידוע שהאריז"ל היה משיח בן יוסף, ופעם אחת שאלוהו תלמידיו אם יש בכל דור משיח בן דוד [היה פשוט להם שבכל דור משיח בן יוסף. משיח בן יוסף הוא הכנה למשיח בן דוד, ואם הדור יהיה זכאי אזי יבוא משיח בן דוד, לכן פשוט שבכל דור צריך להיות משיח בן יוסף. השאלה היא על משיח בן דוד – שיגיע רק אם הדור יהיה זכאי, האם ישנו בכל דור? מענין ששאלו שאלה זו – מקובל שהאריז"ל אמר לתלמידו המובהק רבי חיים ויטאל שאני משיח בן יוסף ואתה משיח בן דוד.], והשיב שישנו ובדור הזה הוא חי בעיר תשבי"ן ושמו שמואל בן אליקים.

אחרי הסתלקות האריז"ל הלכו תלמידיו לחפשו בתשבי"ן, ובליל שבת קודש הוכרז מעל במת בית הכנסת "היש כאן שמואל בן אליקים" ולא נענו, כי המתפללים חשבו לעצמם שכיון שהשואלים הם בעלי צורה גם המבוקש תלמיד חכם הוא. למחרת ביום שבת קודש המשיכו להכריז, ובתפילת מנחה שאלו "מי יודע מאדם ששמו שמואל בן אליקים – איזה שיהיה". קפ"ן אדם אחד ואמר שיש בסוף העיר אדם בשם זה, המתקן מנעלים ישנים ואינו יודע ללמוד ואולי יבקשוהו. הלכו אליו התלמידים ואמרו לו [דוגרי] "האריז"ל אמר שהנכם משיח בן דוד ולא תוכלו להכחיש". ואמר האיש "נו, פארפאלין [אבוד]. דער אריז"ל האט מיר ניט גענטאן קיין טובה און זיך ניט" [האריז"ל לא עשה בזה טובה – לא לי ולא לו. כאן רואים שהוא מדבר איתם באידיש, משמע שהסיפור היה באשכנז. (שמעתי סיפור[2] על האריז"ל ששלח את מהרח"ו לבטל את החרם של המהרש"ל, והם ביקרו אצל צדיק נסתר בעיר טישובי"ץ – דומה לתשבי"ן.)], ואמר להם תורה בזמן סעודה שלישית ובערב הסתלק לבית עולמו.

---

[1] נרשם ע"י התמימים. לא מוגה.

[2] סופר ונתבאר ב' מנחם-אב ס"ז.

עולם התהו לפני הבעש"ט

למישהו יש רעיון למה האריז"ל גילה לתלמידיו מי המשיח, אם זה לא היה טוב? [אולי לא היו צריכים להגיד לו דוגרי, אלא רק לקבל ממנו תורה בלי לעורר את ענין המשיחיות.] יתכן, זו אפשרות אחת. יש עוד ענין, קשור לפרשת ויצא: בצאן יעקב היו "עקודים, נקודים וברודים", הרומזים למדרגות בסדר ההשתלשלות. עולם העקודים הוא לפני השבירה – כשכל האורות היו עקודים בכלי אחד; עולם הנקודים הוא עולם התהו – שם כל אור היה בכלי בפני עצמו, אבל בבחינת נקודות – בלי התכללות – ולכן הכל נשבר; עולם הברודים הוא עולם התקון, לכל אור יש כלי, אבל יש התכללות. כלומר, השבירה קודמת לתקון.

מה הענין? לפני הבעש"ט, אם הצדיקים הנסתרים היו מתגלים – הם היו גומרים את הענין שלהם ומסתלקים (כמו אצל המשיח בסיפור), אבל החל מהבעש"ט יש מציאות של צדיק נסתר שפועל בגלוי. הבעש"ט הוא המעבר, גם לו היה קשה להתגלות – הוא היה נסתר עד שאחיה השילוני צוה עליו להתגלות. מסופר שהוא למד במשך עשר שנים את כל התורה כולה עם אחיה השילוני, וכשהגיעו לסיום התורה, "לעיני כל ישראל", אחיה השילוני אמר לבעש"ט שהגיע הזמן שישראל (הבעל שם טוב) יתגלה "לעיני כל ישראל".

פעם שאל חסיד אחד – שהיה קצת חצוף – את אדמו"ר הזקן אם הוא צדיק נסתר או צדיק גלוי. אדמו"ר הזקן ענה לו ש"אוי ואבוי אם מה שאתם רואים זה מה שאני באמת" (כלומר שאוי ואבוי אם אני צדיק גלוי בלבד). כלומר, מה שרואים באדמו"ר הזקן, זה רק חלק קטן ממה שהוא באמת. כמו קרחון – שרק עשירית ממנו נמצאת מחוץ למים, וכל השאר מתחת למים.]

תלמידי האריז"ל עסקו בקבורתו והעמידו מצבה על קברו וזה לשונה: פ"נ איש תם וישר שמואל בן אליקים, ושלושים אמות סביב לקברו לא מניחים לקבור שום אדם. [סיפור זה שמע ר' ליב מאפצועה מחסיד אחד שראה את המצבה].

[למה לא כתבו על המצבה שהוא המשיח?] כי אחרי שהוא נפטר התברר שהוא לא זכה להתגלות בתור משיח. על כל פנים, מכך שכתוב על המצבה שלא קוברים מסביב – מבינים שזה ציון מיוחד, צדיק מיוחד במינו.

שני רמזים יפים:

שמואל בן אליקים שוה **כתר**, **תר"ך** עמודי אור, שלמות של **תריג** מצות דאורייתא ו-**ז** מצות דרבנן. על משיח בן דוד נאמר "כתר עליון איהו כתר מלכות" (דוד הראשון, פלג קיסר, הוא סוד כתר מלכות, ואילו דוד האחרון, קיסר שלם, הוא סוד "כתר עליון איהו כתר מלכות", וד"ל).

שלשים אמות = 1127 = 49, 7 ברבוע, פעמים 23 ("ויהי האדם לנפש **חיה**") = "**והיה הוי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד**".

קנט-קס כבר למדנו.

מחיצת חו"ב דקליפה ע"י הבעש"ט

קסא. נאמר בכתוב: "וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב", וידוע שפסוק זה מדבר אודות משיח.

ויש לפרש שמדבר גם על הבעל שם טוב [הרבה פעמים כשכתוב "ישראל" מפרשים על הבעל שם טוב[3], כמו "שמע ישראל" שמפרשים גם על הבעל שם טוב – כמו שהשבטים אמרו ליעקב[4] "שמע ישראל", "כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד", כך גם כל החסידים אומרים לבעל שם טוב "שמע ישראל".], כי "שבט" מורה על המשכה [שבט הוא תופעה מדעית – וקטור,

[3] ראה ש"פ וירא ט"ו חשון ע"ח פ"ד (רמ"ח אותיות אות קנה).

[4] פסחים נו, א.

אור מכוון למטרה.], ו"שבט מישראל" היינו המשכה מישראל הוא הבעל שם טוב ותורתו,

ועל ידי זה יתקיים "ומחץ פאתי מואב" – חכמה ובינה דקליפה [גם בקליפה יש עשר ספירות – מדות פשוט שיש, והחידוש הוא שיש גם חכמה ובינה דקליפה.] (כמבואר בחסידות [מואב ומדין כנגד החכמה ועמון כנגד הבינה, כמבואר באריכות בקונטרס "החלצו" של הרבי רש"ב.]), שהם נמחצים על ידו.

פעולת המחשבות שנמצאות במקום

קסב. רש"ג סיפר שאדמו"ר הזקן אמר, שהוא בקושי יכול לפעול [יש כאן שלש גרסאות, כולן משובשות, ולכאורה פה אפשר לדלג על התבות "לפעול על עצמו".] על עצמו להתפלל בבית הכנסת של החסידים, מפני שהחסידים חושבים אודות יחודא עילאה ויחודא תתאה ומחשבות אלו נשארות שם ואינם מסתלקות למעלה [בדרך כלל מספרים כיוצא בזה על מתנגדים – שמרוב דפי גמרא שלא עולים למעלה, מאוד צפוף בבית המדרש. למה יחודא עילאה ויחודא תתאה נשארו למטה? כי המחשבה שלהם לא היתה מכוונת. (המסר הוא שהחסידים צריכים להפסיק לחשוב בתפלה על יחודא עילאה ויחודא תתאה?) לא, הוא רוצה לעודד אותם שיהיו מכוונים – הרי זו הדרך להבאת הגאולה, כמו שאמר המשיח לבעש"ט, באגרת המפורסמת: "ויוכלו גם המה לעשות יחודים ועליות כמוך".] וכן להיפך, שגם מחשבות טמאות חלילה נשארות במקומן ועובדי ה' מרגישים בהן וזה מפריע להם בתפלתם [יש צדיקים שמרגישים שיש פה מחשבות טומאה, יש עובדי ה' שמרגישים הרגשה לא טובה, בלי לדעת למה, וההרגשה באה ממחשבות טמאות שחשבו במקום, ויש שלא מרגישים בכלל.

אותה נקודה שאמרנו לגבי מחשבות שליליות, קיימת גם במחשבות טובות. לפעמים מרגישים באיזה מקום הרגשה טובה, הרגשה של חיות, וכדאי לנצל את הקדושה ששורה במקום להגיד איזה פסוק או פרק תהלים. כמובן, יש כאן ענין של בירור המדמה – יכול להיות שאחד ירגיש בכל מקום הרגשה טובה ולא יפסיק לומר תהלים, אשרי האיש...].

הרגשת מחשבות מאוסות

עוד סיפר בענין זה: ר' שלום מהומיל בנה בית חדש וייחד בו חדר לר' הלל מפאריטש [כמו שעשתה האשה השונמית לאלישע הנביא – ואולי גם ר' שלום הכין מטה, שלחן, כסא ומנורה. ר' הלל היה עושה הרבה נסיעות, לכן ר' שלום בנה לו חדר שיהיה לו כשהוא מגיע להומיל.], והיה שומר שאף אדם או דברים בטלים לא יכנסו לשם [שלא יכנס אף אחד, וגם כשהמנקה מנקה – שלא יהיו דברים בטלים.].

פעם אחת התפלל שם ר' הלל תפלת מנחה ואמר: "מיאוס'ע מחשבות זיינען פאראן" [יש כאן מחשבות מאוסות]! בתחילה תמהו בני הבית על כך שהרי החדר נשמר היטב, אך לאחר מכן נזכרו שכשעבר שם פאלקאוויניק [מפקד] פינו עבורו את החדר ושהה שם יום או יותר, ור' הלל חש את המחשבה שחשב שם.

מעלת חוט של ציצית

קסג. הבעל שם טוב אמר שערך חוט אחד של ציצית בעצם קיום המצווה בלי שום כוונה, יקר יותר מו' אלפים שנה של עבודת המלאך מיכאל שעומד במסירות נפש ללא שום מחשבה אחרת [יש גירסא: "ללא שום מחשבה".].

חוט אחד של ציצית עולה **מב** פעמים **חוט** – כל חוט של ציצית כולל בעצמו ומגלה שם **מב** של **מ**עשה **ב**ראשית, היינו שמאיר בו תכלית הכוונה של מעשה בראשית, להיות לו יתברך דירה בתחתונים, וממילא הוא יקר יותר מעבודת המלאך מיכאל כו', שאין בעבודת מיכאל קיום היעוד של דירה בתחתונים (שהרי הוא מן העליונים). בדילוג תבות – **חוט של = שמחה**

(״**סוד הוי׳ ליראיו**״), **אחד ציצית** = **תריג** (מצות התורה), ללמד שחוט אחד של ציצית הוא מקור של שמחה של מצוה ושעל ידי שמחה של מצוה דוקא משלימים-מגשימים את תאותו יתברך להיות לו דירה בתחתונים.

ניצול "עת רצון"

קסד. פעם אחת (לפני המאסר), קודם אמירת אחד מדרושיו אמר אדמו״ר הזקן: ״מי שישמע הדרוש – יהיו לו בנים״.

לפעמים יש עת רצון, שמתעורר בשמים עת רצון למשהו מסוים. אבל בשביל לכוון לעת רצון הזו צריך צדיק – כמו ״שבט״ (שראינו קודם באות קסא) – שיכוון את האור של העת רצון אליך. גם צריך לעשות מה שהצדיק אומר בדיוק – כמו שהרבי פעם אחת אמר שמי שרוצה להיות עשיר שיצביע, כך גם פה – היתה עת רצון, ואדמו״ר הזקן רצה להמשיך בנים על ידי אמירת המאמר.

רש״ג סיפר שאכן ראה מאמר שכתוב בראשו ״סגולה לבנים״.

[אם הענין הוא לשמוע, למה כתוב במאמר ״סגולה לבנים״? לכאורה הבחינה כאן היא דוקא לשמוע מאדמו״ר הזקן בזמן שיש ״עת רצון״.] עדיין, זו סגולה לבנים. זו לא הבטחה – כמו מי ששומע, אבל זו סגולה לבנים. כל אור גדול של קדושה משאיר רשימו וידוע ש״תורה רשימו דאלקות״, וד״ל